BIBLIOTECA PENTRU TOTI

CARLO GOLDONI

MINCINOSUL

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

CARLO GOLDONI

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

CARLO GOLDONI

MINCINOSUL

COMEDIE ÎN TREI ACTE

In romînește de
GEORGE IVAȘCU
și
POLIXENIA CARAMBI

EDITURĂ DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

PERSONAJELE:

DOCTORUL BALANZONI, bolonez, medic în Veneţia

BEATRICE, ROSAURA } fiicele lui

COLOMBINA, camerista lor
OTTAVIO, cavaler din Padua, iubitul Beatricei
FLORINDO, cetăţean bolonez care învaţă medicina şi locuieşte în casa Doctorului; timidul îndrăgostit al Rosaurei
BRIGHELLA, confidentul lui
PANTALONE, negustător venetian, tatăl lui
LELIO, Mincinosul
ARLECCHINO, servitorul lui
UN BIRJAR napolitan
TINARUL, băiat de prăvălie
UN POŞTAŞ
O CINTAREAŢĂ
MUZICANŢI INSTRUMENTIŞTI
Barcagii de *peotă* [1]
Gondolieri

Acţiunea se petrece în Veneţia

[1] Peota, în Veneţia, este o barcă destul de încăpătoare, pentru mai multe persoane. E acoperită cu pînză roşie, are scaune şi o masă la mijloc. Serveşte pentru mici călătorii şi pentru petreceri în oraş.

Nota traducătorului. În textul traducerii se foloseşte, conform originalului, apelativul signor, signora, dar şi sior, siora (echivalentul în dialectul venetian).

ACTUL I

SCENA I

Noapte cu lună.

Stradă cu vederea spre Canal. Într-o parte, casa Doctorului cu o mică terasă. În cealaltă, un han cu firma „La vultur". La ridicarea cortinei se vede o peotă iluminată, pregătită pentru o serenadă: înăuntrul ei, instrumentiști și o cîntăreață. Instrumentiștii execută o arie.

Florindo și Brighella, jos în stradă, într-o parte a scenei. Rosaura și Beatrice ies pe terasă.

FLORINDO

Uite, uite, Brighella! Iat-o pe iubita mea Rosaura pe terasă, cu soră-sa Beatrice; au venit s-asculte serenada. Acum e momentul să-i pun să cînte cănțoneta pe care am compus-o, ca să-i dezvălui Rosaurei dragostea mea.

BRIGHELLA

N-am văzut în viața mea dragoste mai ciudată ca a dumneavoastră. O iubiți pe signora Rosaura din toată inima; stați în aceeași casă — că doar faceți

practică de medic cu Doctorul, tatăl fetei — așa că vă e cît se poate de ușor să-i vorbiți, da-n loc să-i spuneți totul pe față, dumneavoastră vreți să i-o arătați printr-o serenadă și să-i dezvăluiți dragostea printr-o cantonetă? E păcat, zău, să vă pierdeți vremea așa, fără nici un rost. Stați de vorbă cu fata, dați-i să înțeleagă c-o iubiți și vedeți cam în ce ape se scaldă; și dacă nu zice ba, îi puteți face și serenade — cel puțin atunci n-o să vă mai azvîrliți paralele așa, de pomană.

FLORINDO

Dragă Brighella, ți-am spus doar de-atitea ori: n-am curaj. O iubesc pe Rosaura, dar nu știu cum să-i spun c-o iubesc. Crede-mă: dacă m-aș afla în fața ei și aș ajunge să-i spun ceva despre dragostea mea, aș muri de rușine.

BRIGHELLA

Și-atunci, vreți s-o duceți tot așa? Să suferiți fără să-i spuneți un cuvînt?

FLORINDO

Hai, du-te-n barcă și poruncește-le să cînte noua mea cantonetă.

BRIGHELLA

Să-mi fie cu iertăciune. L-am slujit la Bologna pe tatăl dumneavoastră, vă știu de cînd ați venit pe lume, și vă iubesc ca lumina ochilor. Acum, în orașul acesta, deși sînt în serviciul altcuiva, cînd vă văd e ca și cum l-aș vedea pe vechiul meu stăpîn, și cele cîteva ceasuri pe care le pot fura vi le dăruiesc cu dragă inimă, dar...

FLORINDO

Brighella, dacă ții la mine, fă ceea ce ți-am poruncit: du-te la barcă și spune-le să cînte.

BRIGHELLA

O să fac întocmai cum mi-ați poruncit.

FLORINDO

Iar eu am să mă retrag după casa asta.

BRIGHELLA

De ce să vă retrageți?

FLORINDO

Ca să nu mă zărească cineva.

BRIGHELLA

(aparte)

Oh, ce dragoste trăsnită! Ce tinerel de modă veche! În zilele noastre greu mai întîlnești asemenea papă-lapte! *(Se îndreaptă spre barcă.)*

FLORINDO

Dragă Rosaura, tu ești sufletul meu. Ești singura mea nădejde. O, de-ai ști cît de mult te iubesc! *(Se retrage.)*

(Instrumentiștii din peotă execută refrenul, iar cîntăreața cîntă următoarea canțonetă venețiană:)

O, idole ceresc,
Nu știi cît te iubesc.

În umbra razei tale,
M-apasă-al meu chin.

Ți-aș spune, draga mea,
Ce grea mi-e inima;
Dar nu știu ce anume...
Nu pot să-i spun pe nume,
Îmi face limba grea.

Și doar când ești departe,
Când lumea ne desparte,
Fără cuvinte-aș vrea
Durerea-mi să ți-o spun.

Dar cum te văd, m-aprind,
Fiorii mă cuprind.
Și nu știu ce anume...
Nu pot să-i spun pe nume,
Îmi strînge inima.

În fața-mi de-ai privi,
Poate te-ai dumiri
Ce chin cumplit încearcă
Sufletul meu trudit.

S-ascund mereu aș vrea
Crunta durere-a mea;
Dar nu știu ce anume...
Nu pot să-i spun pe nume,
Îmi spune: poți spera.

Ești cea dintîi iubire,
Singura-mi fericire,
Și de m-aș cununa
Te-aș vrea mireasa mea;

Și nu mai am răbdare
Să nu-ți spun ce mă doare;

Dar nu știu ce anume...
Nu pot să-i spun pe nume,
Oprește-al meu cuvînt.

Noaptea și ziua toată
Inima-i frămîntată.
Sînt răvășit de dor
Și parcă mă sfîrșesc

Și ca să-mi găsesc leac
N-ar trebui să tac;
Dar nu știu ce anume...
Nu pot să-i spun pe nume,
Îmi ține graiu-n loc.

Iubirea-mi spune: Lasă
Tăcerea ta sfioasă
Și-arată-i cît de mare
E chinul tău cumplit.

Dar cînd să-ncep mi-e parcă
Vorbirea prea săracă,
Și nu știu ce anume...

În timp ce se cîntă cantoneta, Lelio și Arlecchino ies din han și se opresc să asculte. După terminarea cantonetei, instrumentiștii continuă melodia în vreme ce peota se îndepărtează.

BRIGHELLA

(încet către Florindo)

Sînteți mulțumit?

FLORINDO

Cît se poate de mulțumit.

BRIGHELLA

A mers bine ?

FLORINDO

Nici nu se putea mai bine.

BRIGHELLA

Numai că siora Rosaura habar n-are cine i-a făcut serenada.

FLORINDO

Asta nu mă interesează : mi-e de ajuns că i-a plăcut.

BRIGHELLA

Intrați acum în casă, încercați s-o vedeți și faceți-o măcar a bănui că toată minunăția asta vine de la dumneavoastră.

FLORINDO

Să mă ferească Dumnezeu de una ca asta ! Ba am să fac tocmai dimpotrivă și, ca să nu-i dau nimic de bănuit, o iau frumușel pe-aici, fac un ocol, și-apoi intru în casă pe ușa cealaltă. Haide cu mine !

BRIGHELLA

Merg unde doriți.

FLORINDO

Asta-i adevărata iubire : să iubești fără s-o spui. *(Ies.)*

SCENA II

Lelio și Arlecchino, Rosaura și Beatrice pe terasă.

LELIO

Ei, ce zici, Arlecchino? Strașnic e-aici la Veneția! Fie vară, fie iarnă, oricînd, aici petrecerile se țin lanț. Și acuma că zăpușeala te scoate și noaptea din casă, lumea se desfată cu aceste minunate serenade.

ARLECCHINO

Eu nu dau nici o para chioară pe serenada asta.

LELIO

Nu? Și de ce?

ARLECCHINO

Pentru că mie-mi plac numai serenadele unde se cîntă și se mănîncă.

LELIO

Ia uite-te, Arlecchino, la cele două doamne de colo de pe terasă. Le-am zărit și de la fereastra camerei mele și, cu toate că era-n amurg, mi s-au părut totuși frumoase.

ARLECCHINO

Apăi, pentru dumneavoastră toate femeile sînt frumoase! Pînă și siora Cleonice din Roma vi se părea un luceafăr, și-acuma, iaca, ați părăsit-o!

LELIO

Nici n-o mai țin minte măcar. Dar dacă cele două doamne stau pe terasă atîta vreme, mai că-mi vine a crede că nu sînt dintre cele mai scumpe la vedere. Ard de nerăbdare să-mi încerc norocul.

ARLECCHINO

Ca la fiecare patru vorbe să trîntiți cîte zece minciuni.

LELIO

Ești un obraznic!

ARLECCHINO

Eu zic c-ar fi mai bine s-o pornim spre casa lui sior Pantalone, tatăl dumneavoastră.

LELIO

E plecat la țară. Cînd s-o întoarce la Veneția, m-oi duce să stau la dînsul.

ARLECCHINO

Și pîn-atunci aveți de gînd să stați la han?

LELIO

Da, ca să mă pot bucura de libertatea mea. E vremea bîlciului, vremea petrecerilor: sînt douăzeci de ani de cînd lipsesc din scumpa mea patrie. Ia privește cît de minunate par cele două doamne în bătaia lunii! Înainte de-a intra în vorbă cu ele, tare-aș vrea să știu cine sînt! Știi ce, Arlecchino? Să te duci la han și

să întrebi pe vreun slujitor de-acolo cine sînt, dacă-s frumoase și cum le cheamă.

ARLECCHINO

Pentru toată afacerea asta, ar trebui vreo lună de zile.

LELIO

Hai, șterge-o, eu te-aștept aici!

ARLECCHINO

Ah, obiceiul ăsta de a-ți vîrî nasul în treburile altora...

LELIO

Nu mă scoate din sărite că te croiesc!

ARLECCHINO

Ca să vă scutesc de osteneala asta, mă duc unde mi-ați poruncit. *(Intră în han.)*

LELIO

Ia să văd dacă nu-mi surîde și-n seara asta vreo aventură! *(Începe să se plimbe.)*

ROSAURA

Ai dreptate, surioară, ai dreptate: nici că se putea o serenadă mai frumoasă.

BEATRICE

Nu-mi prea vine-a crede că s-ar afla prin partea locului persoane care să merite asemenea minunăție, așa că mă bate gîndul c-a fost făcută pentru noi.

ROSAURA

De-am ști măcar pentru care din noi, și cine-a poruncit-o.

BEATRICE

Vreun necunoscut îndrăgostit de frumusețea dumitale.

ROSAURA

Sau mai degrabă vreun tainic admirator al calităților dumitale.

BEATRICE

Eu n-aș ști asupra cui s-arunc bănuiala. E drept că signor Ottavio pare îndrăgostit de mine : dar dac-ar fi pus el să mi se facă serenada, nu s-ar fi ascuns.

ROSAURA

Nici eu nu m-aș dumiri cine-i autorul. Florindo nu poate fi. Am încercat de nu știu cîte ori să-i spun cîte-o vorbă dulce, dar el s-a arătat totdeauna dușmanul dragostei.

BEATRICE

Vezi colo un bărbat care se plimbă ?

ROSAURA

Da, și-așa, în bătaia lunii, pare foarte bine îmbrăcat.

LELIO
(aparte, plimbîndu-se)

Văd că Arlecchino nu se mai întoarce: nu știu nici cine sînt și nici cum să le iau. Dar fie ce-o fi, am să mă mărginesc și eu numai la lucruri generale.

ROSAURA

Hai să intrăm în casă!

BEATRICE

Ce nebunie! De cine ți-e frică?

LELIO

O, cît de senin e cerul! Ce noapte minunată și cîtă liniște! *(Uitîndu-se spre terasă.)* Și nici nu-i de mirare că cerul strălucește mai tare ca de obicei: în noaptea asta e luminat de două dintre cele mai gingașe stele.

ROSAURA
(Beatricei)

Vorbește de noi.

BEATRICE
(Rosaurei)

Foarte frumos! Să-l ascultăm.

LELIO

Cînd doi aștri arzători umplu noaptea de văpaie, nu mai e vreo primejdie că răcoroasa lunii rază ne atinge.

BEATRICE
(Rosaurei)

Ori e nebun, ori e îndrăgostit de una din noi.

ROSAURA
(Beatricei)

Pare un tînăr cît se poate de chipeș și vorbește tare frumos!

LELIO

De nu m-aș teme c-ar putea fi luată drept îndrăzneală, aș cuteza să urez doamnelor bună seara.

ROSAURA

Dimpotrivă, ne onorează.

LELIO

Ați ieșit la aer curat? E drept că și anotimpul o cere.

BEATRICE

Ne bucurăm și noi de-un pic de libertate, în absența tatălui nostru.

LELIO

A, tatăl domniilor voastre nu-i în oraș?

BEATRICE

Nu, signore.

ROSAURA

Îl cunoașteți pe tata?

LELIO

O, sîntem buni prieteni. Și unde-a plecat, dacă mi-e îngăduit să știu?

ROSAURA

La Padua, să vadă un bolnav.

LELIO
(aparte)

Sînt fete de medic. *(Către cele două fete.)* Desigur, domnul doctor e un om mare; e gloria secolului nostru!

ROSAURA

Prin bunăvoința celor care știu să-l aprecieze. Dar, mă rog, cine sînteți, de ne cunoașteți, iar noi nu vă cunoaștem?

LELIO

Sînt un admirator al însușirilor dumneavoastră.

ROSAURA

Al însușirilor mele?

LELIO

Al unora dintre ele.

BEATRICE

Faceți-ne cinstea de-a ne spune despre care din noi e vorba?

LELIO

Ingăduiți-mi, totuși, să țin ascunsă această taină. O voi dezvălui la timpul potrivit.

ROSAURA
(Beatricei)

Asta are să ceară pe una din noi de nevastă.

BEATRICE
(Rosaurei)

Numai cerul știe care din noi va avea parte de asemenea noroc.

SCENA III

Arlecchino, care se întoarce de la han, și ceilalți.

ARLECCHINO
(căutîndu l pe Lelio)

Unde v-ați dus ?

LELIO
(încet lui Arlecchino, dînd peste el)

Ei, ai aflat cum le cheamă ?

ARLECCHINO

Știu. Cameristul mi-a spus tot.

LELIO

Dă-i drumul !

ARLECCHINO

Sînt fetele unui oarecare...

LELIO

Nu asta mă interesează. Spune-mi, cum le cheamă ?

ARLECCHINO

Îndată. Tatăl lor e medic.

LELIO

Știu asta. Spune-mi cum le cheamă, fir-ai afurisit să fii !

ARLECCHINO

Pe una o cheamă Rosaura și pe cealaltă Beatrice.

LELIO

Mi-ajunge ! (*Se întoarce sub terasă.*) Iertați-mă, vă rog ! Am avut ceva de poruncit servitorului meu.

ROSAURA

Dar sînteți venețian, sau străin ?

LELIO

Sînt cavaler napolitan !

ARLECCHINO

(*aparte*)

Cavaler, ba încă și napolitan ? Două minciuni dintr-o dată...

ROSAURA

Dar cum se face că ne cunoașteți ?

LELIO

De vreun an de zile locuiesc incognito în orașul acesta.

ARLECCHINO
(aparte)

Abia ieri seara am sosit.

LELIO

De cum am sosit mi s-a înfățișat înaintea ochilor frumusețea signorei Rosaura și a signorei Beatrice. O bucată de vreme am stat la cumpănă cui se cuvine să-mi dăruiesc inima, căci deopotrivă de demne mi se păreau și una și cealaltă ; dar în cele din urmă a trebuit să mă hotărăsc...

ROSAURA

Pentru cine ?

LELIO

Tocmai asta e ceea ce, deocamdată, nu vă pot spune.

ARLECCHINO
(ste-și)

Dacă-și dau ghies așa, el pune mîna pe amîndouă.

BEATRICE

Dar ce vă oprește să vă dați sentimentele pe față ?

LELIO

Mă tem să nu fie a-altuia tocmai frumusețea pe care-o doresc eu.

ROSAURA

Eu vă pot încredința că n-am nici un iubit.

BEATRICE

Iar inima mea nu-i dată zălog nimănui.

ARLECCHINO
(încet lui Lelio)

Două locuri vacante, așa noroc mai zic și eu!

LELIO

Totuși vi se fac serenade pe sub ferestre.

ROSAURA

Pe onoarea mea că nu știm cine-i autorul.

BEATRICE

Cerul să mă trăsnească, de-mi trece măcar prin minte cine-a făcut-o.

LELIO

Cred și eu că n-aveți de unde ști. Dar sînteți cu adevărat curioase să știți?

ROSAURA

Eu, una, mor de nerăbdare.

BEATRICE

Sîntem femei, și cred că asta-i de-ajuns.

LELIO

Bine, am să vă scap atunci de asemenea chin. Aflați că serenada pe care-ați ascultat-o cu atîta plăcere e o neînsemnată mărturisire a dragostei ce-o nutresc pentru frumoasa mea.

ARLECCHINO

(aparte)

Tii, blestematul! Cum le mai duce!

ROSAURA

Și nu vreți să spuneți pentru cine?

LELIO

Nu, sigur că nu! Ați auzit cançoneta pe care-am pus să v-o cînte? Nu era vorba-n ea de-un îndrăgostit tainic și sfios? Eu sînt acela!

ROSAURA

Atunci dacă nici una din noi nu vă mulțumește pentru serenadă, vina e numai a dumneavoastră, pentru că nu vreți să mărturisiți asupra cui anume vi s-a oprit privirea.

LELIO

O atît de modestă dovadă de prețuire nu merită nici un fel de mulțumire. Dacă voi avea cinstea să slujesc pe față aceleia pe care o iubesc, am să uimesc Veneția prin iscusința cu care știu eu să fac petrecerile.

ARLECCHINO
(aparte)

Dacă zilele astea nu se-ntoarce taică-su, trebuie să-şi pună hainele amanet.

ROSAURA
(Beatricei)

Surioară, ăsta-i un cavaler putred de bogat.

BEATRICE
(Rosaurei)

N-are să-mi fie tocmai mie hărăzit. Prea sînt eu fără de noroc!

ROSAURA

Binevoiţi, signore, şi spuneţi-ne cel puţin cum vă numiţi.

LELIO

Cu plăcere! Don Hazdrubal, din casa marchizilor de Castel d'Oro.

ARLECCHINO
(aparte)

Nu duce lipsă nici de nume şi nici de pronume.

BEATRICE
(Rosaurei)

Hai înăuntru. Să nu ne ia drept două femeiuşti fără căpătîi.

ROSAURA

Că bine zici. Să fim cu ochii-n patru. *(Către Lelio.)* Domnule marchiz, cu permisiunea dumneavoastră, dar aerul nopții începe să devină vătămător.

LELIO

Cum, vreți să vă retrageți?

BEATRICE

Una din bătrînele casei ne tot zorește să mergem la culcare.

LELIO

Atunci răbdare! Dar mă lipsiți de-o mare bucurie.

ROSAURA

Vom avea altă dată plăcerea de-a ne vedea.

LELIO

Chiar mîine, dacă-mi îngăduiți, aș putea veni la dumneavoastră, ca să vă salut.

ARLECCHINO
(aparte)

Sigur, de-a dreptul în casă.

ROSAURA

O, mai încet, domnule timid îndrăgostit. În casă nu se intră chiar așa de ușor.

LELIO

Să vă salut măcar de la fereastră.

ROSAURA

De-acolo, da, se poate.

BEATRICE

Iar dacă vă veți da sentimentele pe față, vi se va îngădui și ceva mai mult.

LELIO

Mai vorbim noi de asta cînd s-o întoarce domnul Doctor. Deocamdată...

ROSAURA

Domnule marchiz, la revedere. *(Intră în casă.)*

BEATRICE

Signor Hazdrubal, sluga dumneavoastră. *(Intră în casă.)*

SCENA IV

Lelio și Arlecchino.

ARLECCHINO

(lui Lelio, rîzînd)

Sior Napolitano, vă sărut mîna.

LELIO

Ce zici? M-am descurcat bine?

ARLECCHINO

Nu știu cum dracu faceți de născociți atîtea năzdrăvănii și de turnați atîtea minciuni fără să vă fîstîciți.

LELIO

Prostule! Astea nu-s minciuni: sînt flori de spirit, flori ale inteligenței mele gata oricînd de-a arunca scîntei. Cine vrea să se bucure de viață trebuie să aibă îndrăzneală și să nu scape nici o ocazie favorabilă. *(Pleacă.)*

SCENA V

Arlecchino, apoi Colombina, pe terasă.

ARLECCHINO

De s-ar întoarce mai repede tat-su la Veneția, c-altfel smintitul ăsta are să dea de dracu!

COLOMBINA

Acuma că stăpînele mele s-au dus la culcare, pot și eu să iau puțintel aer.

ARLECCHINO

Altă femeie pe terasă! Dar nu pare a fi nici una din cele două.

COLOMBINA

Un bărbat care se plimbă și se uită la mine: ar fi timpul să mă căpătuiesc și eu, biata de mine.

ARLECCHINO

Ia să văd dacă mă ține cureaua să-nșir și eu verzi și uscate, așa cum îi place stăpînului meu.

COLOMBINA

Iată-l că s-apropie!

ARLECCHINO

Mă închin frumuseții aceleia care și-n toiul nopții strălucește și care, cu toate că nevăzută, te face să te îndrăgostești de dînsa!

COLOMBINA

Cine sînteți, signore?

ARLECCHINO

Don Piccaro de Catalonia.

COLOMBINA
(aparte)

„Don" e titlu de cavaler.

ARLECCHINO

Unul care moare, se zbuciumă și e gata să-nnebunească din pricina dumneavoastră.

COLOMBINA

Dar eu nici nu vă cunosc.

ARLECCHINO

Sînt un îndrăgostit ruşinos şi plin de sfială.

COLOMBINA

Cu mine puteți vorbi în toată voia: eu nu-s decît o biată slujnică.

ARLECCHINO
(aparte)

Slujnică! Tocmai ceea ce căutam eu. *(Tare.)* Spune-mi, frumoasă slujnicuță, ai auzit cănțonela aceea?

COLOMBINA

Da, signore, am auzit-o.

ARLECCHINO

Și știi cine-a cîntat-o?

COLOMBINA

Eu, una, nu!

ARLECCHINO

Eu am cîntat-o.

COLOMBINA

Glasul părea că-i de femeie.

ARLECCHINO

Păi, da: eu am darul de-a cînta pe toate vocile. Notele mele cele mai de sus întrec cu două octave cimbalul.

COLOMBINA

Era, zău, o foarte frumoasă cănțonetă de dragoste.

ARLECCHINO

Eu am compus-o.

COLOMBINA

Sînteţi şi poet?

ARLECCHINO

Am supt şi eu, cîndva, lapte de la o mînză, vreau să spun „muză"[1].

COLOMBINA

Dar pentru cine v-aţi dat atîta osteneală?

ARLECCHINO

Pentru dumneata, scumpa mea, pentru dumneata!

COLOMBINA

Dac-aş lua-o de-a bună, ce m-aş mai umfla şi eu în pene!

ARLECCHINO

Crede-mă! Ţi-o jur pe toate titlurile mele de noblеţe.

COLOMBINA

Vă mulţumesc din toată inima.

ARLECCHINO

Ah, frumoasa mea, ce m-aş face eu fără ochii dumitale strălucitori?

COLOMBINA

Îndată, îndată! Signore, mă cheamă stăpînele!

[1] În original se face un joc de cuvinte cu m u s s a (măgăriţă) şi m u s a (muză).

ARLECCHINO

O, nu mă lipsi de rotunjimile forme ale frumuseții dumitale!

COLOMBINA

Nu mai pot rămîne nici o clipită.

ARLECCHINO

Să ne mai vedem.

COLOMBINA

Da, să ne mai vedem. Signor don Piccaro, la revedere. *(Intră în casă.)*

ARLECCHINO

Eh, nu m-am lăsat nici eu mai prejos. Vorba proverbului: cine stă cu lupii începe să urle. Mi-aș face stăpînul de ocară dac-aș pleca din serviciul lui fără-a fi învățat să spun o sută de mii de minciuni. *(Intră în han.)*

SCENA VI

A doua zi dimineața. Florindo și Brighella.

BRIGHELLA

Ei poftim: toată noaptea cu serenada, iar apoi o ștergeți de-acasă de cum se crapă de ziuă. După cîte văd eu, dragostea vă răpește pînă și somnul.

FLORINDO

De bucurie că serenada a reușit atît de bine, somnul nu m-a putut prinde de loc.

BRIGHELLA

Strașnică bucurie! Să-ți cheltuiești părăluțele, să-ți pierzi noaptea, și să nu tragi nici un folos din toate astea.

FLORINDO

Mi-e de-ajuns că i-a plăcut Rosaurei. Nu cer mai mult.

BRIGHELA

Vă mulțumiți cu prea puțin.

FLORINDO

Ascultă, Brighella: am auzit-o alaltăieri pe scumpa mea Rosaura spunînd c-ar dori o garnitură din dantelă de mătase. Acum, cu ocazia bîlciului, vreau să-i fac acest cadou.

BRIGHELLA

Bine; și cu prilejul ăsta v-ați putea da în vorbă cu ea ca să-i dezvăluiți și iubirea ce-i purtați.

FLORINDO

O, dar nu vreau să i-l dau chiar eu. Dragul meu Brighella, fii cu luare-aminte și fă așa cum îți spun, dacă ții la mine. Ia punga asta în care-ai să găsești zece țechini: du-te la mercerie și cumpără patruzeci de coți de dantelă din cea mai frumoasă, dintr-aceea de-o jumătate de filipin cotul. Și poruncește-i negustorului s-o trimită Rosaurei, dar atrage-i atenția ca nu cumva să-i spună cine i-a trimis-o.

BRIGHELLA

Zece țechini zvîrliți în vînt!

FLORINDO

De ce în vînt ?

BRIGHELLA

Pentru că siora Rosaura, neştiind de la cine-i vine darul, nu va avea nici un fel de îndatorire şi nici recunoştinţă faţă de cel care i l-a făcut.

FLORINDO

Asta n-are nici o importanţă : are să afle ea cu timpul. Deocamdată vreau să cresc în ochii ei fără să mă dau pe faţă.

BRIGHELLA

Dar cum de-aţi reuşit să strîngeţi ăşti zece ţechini ?

FLORINDO

O parte sînt din ce-mi trimite tata lunar din Bologna, şi cealaltă parte din ceea ce-mi pică şi mie de la vizitele pe care le fac în locul Doctorului.

BRIGHELLA

Adică strîngeţi ban cu ban ca să-i zvîrliţi apoi pe fereastră !

FLORINDO

Hai, du-te, Brighella, du-te repede şi fă-mi plăcerea asta. Azi e prima zi de bîlci şi-aş vrea să primească dantela înainte de ora prînzului.

BRIGHELLA

Nici eu nu ştiu ce să mai spun : n-o fac cu dragă inimă, dar am să vă servesc.

FLORINDO

Vezi să fie frumoasă!

BRIGHELLA

Aveţi încredere în mine!

FLORINDO

Îţi rămîn pe vecie îndatorat.

BRIGHELLA
(aparte)

Cu ăşti zece ţechini un om cu scaun la cap ar avea toată lumea a lui. *(Iese.)*

SCENA VII

Florindo, apoi Ottavio.

FLORINDO

Uite, pe acea scumpă terasă se arată din cînd în cînd comoara vieţii mele! Uite, dac-ar veni acuma, cred că m-aş încumeta să-i spun cîteva cuvinte. I-aş spune, de pildă...

OTTAVIO
(apare pe neaşteptate din partea opusă terasei şi rămîne pe loc, spionîndu-l pe Florindo)

FLORINDO

Da, i-aş spune: signora, te iubesc din adîncul inimii mele; nu pot trăi fără dumneata; eşti viaţa mea! Ai milă de mine, iubito! *(Se-ntoarce şi dă cu ochii de Ottavio.)* Vai, de nu m-ar fi auzit! *(Că-*

tre Ottavio.) Ce părere ai, prietene, despre frumoasa arhitectură a terasei de colo?

OTTAVIO

Foarte frumoasă; dar, spune-mi te rog, ești arhitect sau pictor portretist?

FLORINDO

Ce vrei să spui cu asta?

OTTAVIO

Vreau să spun: ai venit să copiezi desenul acestei terase, sau frumosul chip al stăpînelor casei?

FLORINDO

Nu înțeleg ce vrei să spui.

OTTAVIO

Că ți-ar veni mult mai ușor să le pictezi în casă.

FLORINDO

Eu îmi văd de meseria mea. Sînt medic, nu pictor.

OTTAVIO

Dragă prietene, ai auzit serenada făcută pe canal astă-noapte?

FLORINDO

Eu mă culc devreme. Nu-mi arde de serenade.

OTTAVIO

Ai fost totuși văzut trecînd pe-aici, în timp ce se cînta în barcă.

FLORINDO

Poate să fi trecut spre casă. Habar n-am de nimic. Eu nu sînt îndrăgostit...

OTTAVIO
(aparte)

Mi se pare că se fîstîceşte. Tot mai mult îmi vine-a crede că el e autorul.

FLORINDO

Signor Ottavio, te salut! *(Dă să plece.)*

OTTAVIO

Mai stai o clipă. Ştii doar că sîntem prieteni. Aşa că nu-mi ascunde adevărul. O iubesc pe signora Beatrice şi dumitale nu-mi vine greu să ţi-o spun. Dacă dumneata o iubeşti pe signora Rosaura, ţi-aş putea da o mînă de ajutor; iar de-o iubeşti pe signora Beatrice, sînt gata să mă retrag dacă ea te preferă pe dumneata.

FLORINDO

Îţi repet că dragostea nu mă interesează. Mă preocupă medicina şi chirurgia, şi nu mă ţin de femei.

OTTAVIO

Şi totuşi, nu te cred. Te-am auzit de nu ştiu cîte ori oftînd în suspine. Pentru medicină nu se oftează.

FLORINDO

Ei bine, dacă nu vrei să mă crezi, treaba dumitale. Îţi repet că nu iubesc nici o femeie: şi mă uitam la fereastra aceea, numai pentru că privirile-mi erau atrase de frumuseţea desenului. *(Se uită din nou la fereastră, apoi pleacă.)*

SCENA VIII

Ottavio, apoi Lelio.

OTTAVIO

E îndrăgostit lulea, nu mai încape îndoială, şi fiindcă nu vrea să mi se destăinuiască, teamă mi-e că iubita lui e Beatrice. Dacă astă-noapte n-aş fi stat la han şi n-aş fi pierdut-o prosteşte jucînd cărţi, l-aş fi văzut pe Florindo, şi acuma n-aş mai avea nici un fel de îndoială ; dar am să deschid bine ochii şi aflu eu adevărul.

LELIO
(ieşind din han)

Ei, dar pe cine văd ! Pe amicul Ottavio !

OTTAVIO

Lelio, dragul meu !

LELIO

Dumneata aici ?

OTTAVIO

Te-ai întors în sfîrşit acasă ?

LELIO

Da, ieri am sosit.

OTTAVIO

Cum de te-ai îndurat să părăseşti oraşul Neapole, unde erai ţinta a sute de săgeţi amoroase ?

LELIO

Da, într-adevăr că m-am smuls de-acolo cu mare greutate, lăsînd atîtea frumoase suspinînd după mine. Dar cum am sosit în Veneţia, minunatele aventuri care mi-au ieşit în cale m-au făcut să uit toate frumuseţile napolitane.

OTTAVIO

Mă bucur ca şi dumneata. Totdeauna norocos în dragoste!

LELIO

Norocu-i cîteodată şi de partea cui îl merită, iar dragostea nu-i totdeauna oarbă.

OTTAVIO

Da, aşa este, şi meritele dumitale te îmbogăţesc cu-atîtea cuceriri.

LELIO

Spune-mi: eşti de prin partea locului?

OTTAVIO

Aş putea zice că da. Locuiesc aici de vreun an de zile.

LELIO

Cunoşti pe cele două surori care stau în casa de colo?

OTTAVIO
(aparte)

Ia să văd mai întîi cum stau lucrurile. *(Către Lelio.)* Nu le cunosc.

LELIO

Amice, e vorba de două fete frumoase. Pe una o cheamă Rosaura și pe cealaltă Beatrice : sînt fiicele unui medic și amîndouă s-au îndrăgostit de mine.

OTTAVIO

Amîndouă ?

LELIO

Da, amîndouă. Ți se pare ciudat ?

OTTAVIO

Dar cum de-ai făcut să se-ndrăgostească așa de repede ?

LELIO

A fost de ajuns să mă vadă, că mi-au și făcut o reverență și m-au poftit să stau de vorbă cu dînsele.

OTTAVIO
(aparte)

Te pomenești că-i adevărat !

LELIO

Doar cîteva cuvinte mi-au trebuit ca să le dau gata ; și amîndouă mi-au declarat că mă iubesc.

OTTAVIO

Amîndouă ?

LELIO

Amîndouă.

OTTAVIO
(aparte)

Turbez de gelozie !

LELIO

Ba ar fi vrut să intru și-n casă...

OTTAVIO
(aparte)

Din ce în ce mai bine!

LELIO

Dar cum era pe-nserate, mi-a venit ideea să le ofer o minunată petrecere, așa că m-am despărtit.

OTTAVIO

Și ai pus poate să li se facă o serenadă?

LELIO

Chiar așa. Ai aflat și dumneata?

OTTAVIO

Da, mi-a ajuns și mie la ureche cîte ceva! (*Aparte.*) Am dat în sfîrșit și de autorul serenadei; are dreptate Florindo.

LELIO

Numai că nu cu serenada s-a terminat petrecerea de astă-noapte.

OTTAVIO
(ironic)

Bravo, signor Lelio, dar ce ai mai făcut?

LELIO

Am coborît din barcă, am poruncit servitorilor mei să aducă tot felul de bunătăți, și-apoi le-am rugat pe

cele două drăgălașe surori să mă primească în casă, unde-am mîncat și-am băut toată noaptea.

OTTAVIO

Uite ce, amice: n-am de gînd să te jignesc, dar, cum văd c-ai de gînd să te distrezi pe socoteala mea, nu mai pot da crezare celor ce mi-ai povestit.

LELIO

De ce? Ți se par așa de extraordinare? Ce te face să nu mă crezi?

OTTAVIO

Faptul că nu-i prea obișnuit ca două fete cinstite și binecrescute, în timp ce tatăl lor e la țară, să deschidă așa, în toiul nopții, ușa casei lor unui ins care poate trece drept străin, și să îngăduie ca în casa lor să se facă un chiolhan.

SCENA IX

Arlecchino și ceilalți.

LELIO

Uite-l pe servitorul meu! Descoase-l cum vrei și vezi dacă-i adevărat ce ți-am povestit.

OTTAVIO
(aparte)

Ar fi grav să fi avut o asemenea slăbiciune.

LELIO

Ia spune-mi, Arlecchino: unde-am fost eu astă-noapte?

ARLECCHINO

Să luați aer.

LELIO

Și n-am stat de vorbă, colo, sub terasa aceea, cu două doamne?

ARLECCHINO

Ba da, domnule, ăsta-i adevărul!

LELIO

Și n-am pus eu să li se facă o serenadă?

ARLECCHINO

Păi sigur, doar eu am cîntat cănțoneta!

LELIO

Și pe urmă, n-am dat noi o masă?

ARLECCHINO

O masă...

LELIO

Da, masa aceea grozavă din casa signorei Rosaura și a signorei Beatrice. *(Îi face semn să spună că da.)*

ARLECCHINO

Da, sior, da, în casa siorei Rosaura și a siorei Beatrice.

LELIO

Și n-a fost minunată masa aceea?

ARLECCHINO

Şi ce mai bucate-am dat!

LELIO
(lui Ottavio)

Ai auzit? Iată confirmat fiecare amănunt!

OTTAVIO

Nu ştiu nici eu ce să mai zic: eşti un om tare norocos.

LELIO

Nu vreau să spun numai aşa, ca să mă aflu-n vorbă, dar nu norocu-i pricina cea mai de seamă a cuceririlor mele.

OTTAVIO

Atuncea care-i?

LELIO

Ţi-o spun cu toată modestia: asta se datorează puţin şi însuşirilor mele.

OTTAVIO

Da, sînt şi eu de aceeaşi părere. Eşti un băiat de viaţă, cu maniere alese; la Neapole am avut ocazia să-ţi admir isteţimea; dar să dai gata două surori aşa, cît ai bate din palme... asta e prea de tot!

LELIO

Ehei, amice, ai să vezi altele şi mai şi!

OTTAVIO

Mă dau bătut în fața darurilor dumitale firești și-n fața norocului dumitale. Numai că toamna se numără bobocii. Iar acuma, îngăduie-mi să te părăsesc, căci trebuie să mă duc în cameră să iau bani să plătesc ceea ce-am pierdut noaptea trecută la cărți. *(Se-ndreaptă spre han.)*

LELIO

Dar unde locuiești?

OTTAVIO

La hanul acela.

LELIO

(aparte)

Ei, drace! *(Tare.)* Și eu locuiesc tot acolo, dar nu te-am văzut nici ieri, nici astă-noapte.

OTTAVIO

Am mîncat în oraș, și-apoi am jucat cărți toată noaptea.

LELIO

Locuiești de-atîta vreme aici și nu cunoști pe cele două doamne?

OTTAVIO

Le cunosc din vedere, dar n-am legat nici un fel de prietenie cu ele. *(Aparte.)* Nu vreau să mă dau de gol.

LELIO

Ascultă: dacă ai vreodată prilejul să stai de vorbă cu ele, nu le pomeni nimic din ceea ce ți-am povestit

mai adineauri. Astea sînt lucruri care se fac în taină. Şi nimănui în afară de-un prieten adevărat, nu i le-aş fi destăinuit.

OTTAVIO

Amice, la revedere!

LELIO

Sluga dumitale!

OTTAVIO
(aparte)

N-aş fi crezut vreodată că Rosaura şi Beatrice ar putea fi atît de uşuratice! *(Intră în han.)*

SCENA X

Lelio şi Arlecchino.

ARLECCHINO

Dac-o ţineţi tot aşa, stăpîne, o să se-ncurce treaba rău de tot...

LELIO

Mare nătărău mai eşti: tu ţine-mi hangul şi nu te mai gîndi la altceva.

ARLECCHINO

Să facem o învoială. Cînd vreţi să trîntiţi cîte-o minciună...

LELIO

Prostănacule! Cîte-o floare de spirit!

ARLECCHINO

Fie şi-aşa! Cînd vreţi să trîntiţi cîte-o floare de spirit, faceţi-mi semn, ca să mă pot ţine şi eu de ea.

LELIO

Mult mă mai stînjeneşte stîngăcia asta a ta.

ARLECCHINO

Să rămînă atunci aşa: cînd vreţi să vă cînt în strună, trageţi-i şi dumneavoastră un strănut.

LELIO

Dar ce, îţi vine chiar atît de greu să repeţi ceea ce spun eu?

ARLECCHINO

Mă zăpăcesc. Nu ştiu nici cînd trebuie să vorbesc, şi nici cînd trebuie să tac.

SCENA XI

Rosaura şi Colombina mascate, ieşind din casă, şi ceilalţi.

LELIO

Ia uită-te, Arlecchino, ce măşti ies din casa aceea.

ARLECCHINO

Dar ce, sîntem în carnaval?

LELIO

Aici, în prima zi de bîlci, lumea umblă mascată încă de dimineaţă.

ARLECCHINO

Cine-or fi?

LELIO

Mai mult ca sigur că-s cele două surori, cu care-am vorbit noaptea trecută.

ARLECCHINO

Prost obicei și ăsta, să-ți ascunzi mutra.

LELIO

Doamnelor, n-ajută la nimic să v-acoperiți fața pentru a vă tăinui frumusețea, atîta timp cît strălucirea ochilor dumneavoastră spune mai mult decît orice.

ROSAURA

(arătînd-o pe Colombina)

Și pe dînsa?

LELIO

Pentru moment, cred că nu trebuie să fac nici o deosebire între frumusețea unei surori de-a celeilalte.

ROSAURA

Numai că dînsa-i camerista noastră.

ARLECCHINO

A, pîn-aici, stăpîne: asta mă privește pe mine.

LELIO

Nu-i mare lucru c-am luat o mască drept alta.

ROSAURA

Totuși razele ochilor Colombinei produc asupra dumneavoastră aceeași impresie ca și acelea ale ochilor mei.

LELIO

Signora, acuma că vă pot vorbi nestingherit, vă voi spune că numai dumneavoastră sînteţi aceea către care se îndreaptă întreaga mea admiraţie, aceea care-mi stăpîneşte întreaga mea inimă, şi dacă m-am adresat în acelaşi fel şi presupusei dumneavoastră surori, am făcut-o fără să mă uit la dînsa.

ROSAURA

Şi mă puteţi deosebi de sora mea cu toate că sînt mascată?

LELIO

Şi încă cum! Ar însemna că vă iubesc prea puţin dacă n-aş fi în stare să vă recunosc.

ROSAURA

Şi după ce mă recunoaşteţi?

LELIO

După voce, după figură, după aerul dumneavoastră nobil şi maiestuos, după strălucirea ochilor dumneavoastră şi apoi, după inima mea care nu ştie să mintă.

ROSAURA

Fiţi bun atunci şi spuneţi-mi: cine sînt?

LELIO

Sînteţi idolul meu.

ROSAURA

Dar care mi-e numele?

LELIO
(aparte)

Trebuie să-l ghicesc! *(Spre fată.)* Rosaura!

ROSAURA

Bravo, acum văd că mă cunoașteți! *(Își scoate masca.)*

LELIO
(aparte)

De data asta soarta m-a ajutat s-o nimeresc. *(Încet lui Arlecchino.)* Privește, Arlecchino, ce chip încîntător!

ARLECCHINO
(aparte)

Crăp de nerăbdare să-și arate și cealaltă mutra!

ROSAURA

Pot fi într-adevăr sigură de dragostea dumneavoastră?

LELIO

Hazdrubal nu știe să mintă. Vă iubesc, vă ador; și cînd nu mi-e îngăduit să vă văd, nu fac altceva decît să-mi repet în gînd numele dumneavoastră și să vă slăvesc frumusețea. *(Lui Arlecchino.)* Spune și tu, nu-i adevărat?

ARLECCHINO
(aparte)

Mor de curiozitate să văd și mutrișoara celeilalte.

LELIO

Răspunde: nu-i adevărat? *(Strănută.)*

ARLECCHINO

Da, sior, e cît se poate de adevărat.

ROSAURA

Dar pentru ce, dacă mă iubiți atîta, nu mi-ați mărturisit nimic pînă acum?

LELIO

Am să-ți spun, draga mea. Tatăl meu voia să mă însoare la Neapole c-o fată din Palermo, dar eu, care nici n-o puteam suferi, necum s-o iubesc, am luat-o repede din loc ca să nu fiu obligat să mă cunun contra voinței mele. Apoi i-am scris tatălui meu că, fermecat de frumusețea dumitale, aș vrea să te iau de soție, dar abia ieri mi-a venit răspunsul cu consimțămîntul lui.

ROSAURA

Nu-mi prea vine-a crede că tatăl dumitale să se învoiască la o căsătorie cu fata unui medic.

LELIO

Și totuși, ăsta-i adevărul! *(Strănută.)*

ARLECCHINO

Da, signora, eu am citit scrisoarea.

ROSAURA

Numai că zestrea pe care ți-o poate da tatăl meu n-are să se potrivească de loc cu strălucirea casei dumitale.

LELIO

Casa Castel d'Oro n-are nevoie de zestre. Tatăl meu e un om cît se poate de stringător. De douăzeci de ani tot adună giuvaericale, aurărie și argintărie pentru nunta mea. Ai să fii o mireasă bogată.

ROSAURA

Mă prinde mirarea, și toate minunățiile astea pe care mi le treci prin fața ochilor mă fac să mă tem că-ți bați joc de mine, așa ca să te distrezi.

LELIO

Cerul să mă trăsnească dac-am spus vreo minciună : nu sînt în stare să știrbesc nici cu atîtica adevărul. De cînd mă știu, n-ai să găsești un singur om care să-mi poată imputa nici cea mai nevinovată minciună. *(Arlecchino rîde.)* Întreabă-l și pe servitorul meu. *(Strănută.)*

ARLECCHINO

Are dreptate, signora. Prin gura stăpînului meu nu trece decît adevărul.

ROSAURA

Și cînd aș putea nădăjdui să am și eu vreo dovadă a adevărurilor despre care-mi vorbești ?

LELIO

Îndată ce se va întoarce tatăl dumitale în Veneția.

ROSAURA

Am să văd eu atunci dacă-ntr-adevăr ţii la mine din toată inima.

LELIO

N-ai să găseşti nicăieri om mai sincer ca mine.

SCENA XII

Un băiat de prăvălie cu o cutie de dantelă, şi ceilalţi.

TINARUL

Parcă asta ar fi casa domnului Doctor. *(Se apropie ca să bată în uşă.)*

ROSAURA

Pe cine cauţi, tinere ?

TINARUL

Iertăciune, signora : aici stă domnul Doctor Balanzoni ?

ROSAURA

Aici, dar pe cine cauţi ?

TINARUL

Am de predat ceva signorei Rosaura, fiica dumnealui.

ROSAURA

Eu sînt. Dar ce ai de predat ? Şi de la cine ?

TINĂRUL

Am aici patruzeci de coți de dantelă. Patronul mi-a poruncit să v-o aduc dumneavoastră: dar nici el, și nici eu nu știm cine-i persoana care a cumpărat-o.

ROSAURA

Dacă-i așa, atunci ia-o înapoi. Nu pot primi un lucru pe care nu știu cine mi-l trimite.

TINĂRUL

Am ordin să las dantela aici, orice s-ar întîmpla. Dacă nu vreți s-o primiți în stradă, am să bat la ușă și-am s-o duc înăuntru.

ROSAURA

Ți-am spus doar că n-o pot primi pentru nimic în lume!

TINĂRUL

E plătită: costă zece ţechini.

ROSAURA

Dar cine-o trimite?

TINĂRUL

Habar n-am, pe cinstea mea!

ROSAURA

În cazul ăsta n-o primesc!

LELIO

Signora Rosaura, sînt uimit de delicatețea dumitale. Ia dantela fără nici o grijă, pentru că dac-o refuzi din

pricină că nu știi cine ți-o dăruiește, mă văd nevoit să-ți mărturisesc că această bucată de dantelă nu-i decît o neînsemnată mărturie a prețuirii mele.

TINĂRUL

Ați auzit? Dumnealui a cumpărat-o.

ARLECCHINO
(dă semne de mare uimire)

ROSAURA
(lui Lelio)

Dumneata ești cel care mi-o dăruiești!

LELIO

Da, signora, și voiam să am meritul de-a fi făcut asemenea lucru fără a spune nimic, ca să fiu scutit de jena de a-ți fi oferit ceva atît de grosolan.

TINĂRUL

Aflați, signora, că numai cu mare greutate s-ar putea găsi o dantelă mai fină ca asta.

LELIO

Am un gust care nu dă greș. Știu pe ce trebuie să-mi dau banii.

ARLECCHINO
(aparte)

Ce mai pehlivan!

ROSAURA

Primesc cu multă plăcere darul dumitale. Și, crede-mă, dantela asta mi-e nespus de dragă... Este exact ceea ce-mi doream, tocmai aveam de gînd să-mi cumpăr așa ceva, firește, nu atît de frumoasă. Ia-o, Colombina! Și chiar de mîine să te-apuci să-mi garnisești rochia cu ea! *(Colombina ia cutia din mîna băiatului.)*

TINĂRUL
(către Lelio)

Nu mai doriți nimic altceva?

LELIO

Nu, deocamdată poți pleca.

TINĂRUL

Illustrissime, și pentru osteneala mea?

LELIO

Ne mai vedem noi.

TINĂRUL
(către Rosaura)

Signora, v-am servit cum trebuie.

ROSAURA

Așteaptă, să-ți dau ceva...

LELIO

Nu se poate! Asta mă privește!

TINARUL
(către Lelio)

Vă foarte mulțumesc. Iată-mă, sînt al dumneavoastră...

LELIO

Șterge-o, ne mai vedem noi.

TINARUL
(aparte)

Am înțeles: ne mai vedem la sfîntu-așteaptă! *(Pleacă.)*

SCENA XIII

Lelio, Rosaura și Arlecchino.

ROSAURA

Dacă nu ți-e cu supărare, aș vrea să intru în casă.

LELIO

Nu-mi acorzi cinstea de-a te însoți?

ROSAURA

Acum, nu. Am ieșit mascată numai ca să te pot vedea, să pot sta de vorbă cu dumneata și să aflu din gura dumitale cine-i norocoasa, aleasa inimii dumitale. Și acuma, atît de fericită, mă-ntorc în casă.

LELIO

Duci cu dumneata și inima mea.

ROSAURA

Dar sorei mele ce să-i spun?

LELIO

Deocamdată te sfătuiesc să nu-i dezvălui planurile noastre.

ROSAURA

Bine, dacă-i așa n-o să-i spun nimic.

LELIO

Logodnica mea, iubește-mă din toată inima!

ROSAURA

Logodnică? Am încă îndoieli.

LELIO

Cuvintele mele sînt adevărate legăminte.

ROSAURA

Iar timpul va fi judecătorul lor. *(Intră în casă.)*

COLOMBINA

(aparte)

Mi se pare că ocheșelul ăla de colo a vorbit astă-noapte cu mine: numai că nu-i îmbrăcat ca Don Piccaro. Mă lămuresc eu îndată. *(Intră în casă.)*

SCENA XIV

Lelio, Arlecchino și apoi Colombina.

ARLECCHINO

Afurisita, a plecat fără s-o pot vedea la față.

LELIO

Ce zici de frumusețea Rosaurei? Nu-i așa că-i o capodoperă?

ARLECCHINO

Da, ea-i o capodoperă de frumusețe, iar dumneavoastră o capodoperă în născocirea florilor de spirit.

LELIO

Mă tem că e cineva care suspină în taină după dînsa, dar nu îndrăznește să i-o mărturisească.

ARLECCHINO

Iar dumneavoastră, profitînd de ocazie, îi țineți locul.

LELIO

Aș fi nebun, de n-aș profita de asemenea ocazie.

COLOMBINA

(iese din casă fără mască)

ARLECCHINO

Iaca, se-ntoarce iar în stradă camerista. Nici a mea, ca mutră, nu-i mai prejos de-a dumneavoastră.

LELIO

Dacă poți, profită și tu; iar dacă se prinde, îndeamn-o să pună și pentru mine un cuvînt bun pe lîngă stăpînă-sa.

ARLECCHINO

Învățați-mă și pe mine o minciună-două.

LELIO

Natura ne călăuzește pe toți.

ARLECCHINO

Dacă nu mă-nșel, signora, dumneavoastră sînteți cea de astă-noapte.

COLOMBINA

Sînt cea de astă-noapte, cea de ieri, și cea de-acum douăzeci de ani.

ARLECCHINO

Bravo, spirtoaso! Iar eu sînt ăla care ți-am spus astă-noapte vorbele alea frumoase.

COLOMBINA

Signor Don Piccaro?

ARLECCHINO

Sluga dumitale!

COLOMBINA

Iertați-mă, dar nu-mi vine a crede. Haina pe care-o purtați nu v-arată a fi cavaler.

ARLECCHINO

Sînt cavaler, nobil, putred de bogat și om cu vază; și dacă nu crezi, întreabă pe prietenul ăsta al meu. *(Strănută către Lelio.)*

COLOMBINA

La mai mare!

ARLECCHINO

Foarte mulţumesc! *(Încet, lui Lelio.)* Am strănutat, stăpîne.

LELIO

(încet lui Arlecchino)

Descurcă-te cum ştii şi vino după mine.

ARLECCHINO

(încet lui Lelio)

Vă rog întăriţi acuma şi dumneavoastră florile mele de spirit.

COLOMBINA

(lui Arlecchino)

Din ce loc sînteţi, signore?

ARLECCHINO

Sînt din alma cetate a Romei. Mă înrudesc cu cei mai de seamă cavaleri din Europa şi am moşiile mele în cele patru părţi ale lumii. *(Strănută cu putere.)*

COLOMBINA

Să vă fie de bine!

ARLECCHINO

Nu te speria, tabacu-i de vină. *(Încet, lui Lelio.)* Nu-mi puteţi face nici măcar pustiul ăsta de bine?

LELIO

(încet lui Arlecchino)

Prea te-ntreci cu gluma.

ARLECCHINO

(încet lui Lelio)

Ca și cum dumneavoastră ați fi rămas de căruță.

COLOMBINA

Domnul marchiz, pentru c-o iubește pe stăpîna mea, i-a făcut un cadou; dac-ați ține la mine, ar face și signoria voastră la fel.

ARLECCHINO

N-ai decît să poruncești. Du-te-n bîlci, ia ce-ți place, că plata mă privește pe mine; te poți întinde pînă la o jumătate de milion.

COLOMBINA

Signor Don Piccaro, asta-i prea gogonată! *(Intră în casă.)*

SCENA XV

Lelio și Arlecchino.

LELIO

Nu ți-am spus? Ești un nerod!

ARLECCHINO

Păi, dacă-i vorba să-nhați și eu ceva, mai bine să pun mîna pe bucata cea mai grasă.

LELIO

Acum urmează-mă: vreau să merg la han. De-abia aștept să-l văd pe Ottavio, să-i povestesc noua mea aventură.

ARLECCHINO

Cred că nu-i prea bine să-i spuneți chiar tot ceea ce faceți.

LELIO

Cea mai mare bucurie a unui îndrăgostit e să poată povesti altora favorurile pe care i le face iubita lui.

ARLECCHINO

Și cu ceva adăugat pe deasupra.

LELIO

N-ar avea nici un haz să-ți povestești aventurile galante așa, fără nici o-nflorítură. *(Intră în han.)*

ARLECCHINO

Trăiască florile de spirit! *(Intră în han.)*

SCENA XVI

O gondolă condusă de doi gondolieri, din care coboară Pantalone și Doctorul, îmbrăcați în haine de călătorie.

DOCTORUL

Slavă cerului, c-am ajuns cu bine!

PANTALONE

De la Mira pînă la Veneția nu se poate merge mai repede de cum am venit noi.

DOCTORUL

Pentru mine-a fost o călătorie cît se poate de norocoasă. În primul rînd, am fost la Padova, unde

am dat trei consultații și am cîștigat zece ducați. Iar noaptea trecută, în casa dumitale, am fost primit împărătește; și-apoi, mai presus de toate, căsătoria pe care-am pus-o la cale între signor Lelio, fiul dumitale, și Rosaura, fiica mea, mă copleșește de bucurie și de fericire.

PANTALONE

Sîntem doar prieteni de-atîția ani, așa că-mi pare bine c-o să ne și-nrudim acum.

DOCTORUL

Cînd crezi c-ar putea sosi la Veneția fiul dumitale?

PANTALONE

În ultima lui scrisoare din Roma, spunea că pleacă numaidecît. Azi, sau cel mai tîrziu mîine, îl avem aici.

DOCTORUL

Spune-mi, prietene: e un băiat de ispravă? Oare fiică-mea are să fie mulțumită?

PANTALONE

Eu, la drept vorbind, nu l-am văzut de douăzeci de ani. L-am trimis la Napoli pe cînd avea numai zece, la un frate-al meu, cu care făceam negoț împreună.

DOCTORUL

Te pomenești că, dacă-l vezi, nici nu-l recunoști.

PANTALONE

Sigur că nu, pentru că era numai de-o șchioapă cînd a plecat de-acasă. Dar din cîte-am auzit despre

el, se pare că-i un tînăr de nădejde, prezentabil şi foarte deştept.

DOCTORUL

Îmi pare bine. Fiică-mea are să fie cu atît mai mulţumită.

PANTALONE

Bine că n-ai măritat-o pîn-acuma.

DOCTORUL

Să-ţi spun eu dumitale care-i adevărul. În casă la mine stă un student de prin părţile noastre, un anume signor Florindo, băiat de familie bună şi cu purtări cît se poate de alese. Mi-am dorit întotdeauna să i-o dau lui de nevastă, dar în cele din urmă m-am convins că e cu totul împotriva căsătoriei şi duşman de moarte al sexului frumos, aşa că m-am hotărît s-o mărit după altul. Din fericire, am venit în casa dumitale şi-n cîteva cuvinte-am şi încheiat cea mai bună afacere din lume.

PANTALONE

Dar pe siora Beatrice n-o măriţi?

DOCTORUL

Acum, c-o mărit pe Rosaura, aş vrea, dac-o fi cu putinţă, să mă descotorosesc şi de ea.

PANTALONE

Şi-ai să faci foarte bine. Nu prea ţi-e la îndemînă cu o casă de fete, mai ales cînd n-au mamă.

DOCTORUL

Există un oarecare signor Ottavio, cavaler padovan, care-abia așteaptă să i-o dau de nevastă: dar n-am vrut s-o ia înaintea celei mari. Acuma însă i-aș da-o cu dragă inimă.

PANTALONE

Îl cunosc bine pe signor Ottavio: îl cunosc și pe taică-său și toată familia lui. Dă-i-o, că faci un lucru de nădejde!

DOCTORUL

Am să i-o dau cu și mai multă tragere de inimă, dacă mă sfătuiești dumneata. Signor Pantalone, îți mulțumesc că m-ai adus cu gondola dumitale pîn-aicea. Intru înăuntru, să stau de vorbă cu fetele, și mai cu seamă cu Rosaura în ochii căreia, dacă nu mă-nșel, citesc o mare înclinare pentru căsătorie. *(Deschide ușa și intră în casă.)*

SCENA XVII

PANTALONE

(singur)

Puține sînt fetele care să n-aibă asemenea înclinare. Că unele vor să trăiască mai bine, altele, să aibă mai multă libertate, sau altele, să nu mai doarmă singure — toate, într-un fel sau altul, nu se gîndesc decît la măritiș.

SCENA XVIII

Lelio, un Birjar și Pantalone.

BIRJARUL

Mă mir, zău, că nu vi-i rușine să-mi dați numai un țechin bacșiș de la Napoli și pînă la Veneția.

LELIO

Bacșișul e o favoare și nu o obligație; iar dacă-ți dau un țechin înseamnă că te tratez foarte bine.

BIRJARUL

Păi, bacșișurile sînt tot cîștigul nostru. De la Napoli și pîn-aicea mă așteptam la cel puțin trei țechini.

PANTALONE

(aparte)

Cavalerul ăsta vine de la Napoli: cine știe dacă nu l-o fi văzut și pe fiul meu.

LELIO

Dacă vrei să iei țechinul, bine; dacă nu, lasă-l și-ai să primești în schimb o duzină de ciomege.

BIRJARUL

Sîntem la Veneția, c-altfel v-aș arăta eu cine sînt birjarii napolitani.

LELIO

Hai, cară-te și nu mă mai bate la cap!

BIRJARUL

Așa pățești întotdeauna cînd ai de-a face cu păduchioși de ăștia. *(Pleacă.)*

LELIO

Cum îndrăznești? Am să-ți rup coastele. *(Aparte.)* Dar mai bine să-l las să plece.

PANTALONE
(aparte)

Ce-ar fi să fie fiu-meu?

LELIO

Ah, birjarii! Nu se mulțumesc niciodată cu ce le dai. Dac-ar putea l-ar jupui de viu pe bietul străin.

PANTALONE
(aparte)

Dar s-o iau cu binișorul, ca să nu mă fac de rîs. Iertați-mi îndrăzneala, illustrissime, veniți de la Napoli?

LELIO

Da, signore.

PANTALONE

La Napoli am și eu destule cunoștințe printre negustori și destui prieteni; sînt în corespondență c-o mulțime de cavaleri: dacă sînteți cumva și domnia voastră dintre aceștia, aș fi fericit să vă pot fi de folos.

LELIO

Eu sînt contele d'Ancona și vă stau la dispoziție.

PANTALONE
(aparte)

La dracu! Nu-i fiu-meu! M-am înșelat! Iertați-mi îndrăzneala, illustrissime signor conte: n-ați cunoscut cumva la Napoli pe-un oarecare sior Lelio Bisognosi?

LELIO

Și încă foarte bine; am fost prieteni la cataramă: un tînăr tare cumsecade, plin de spirit, iubit și adorat de toată lumea. Femeile aleargă ca nebunele după dînsul, este idolul întregului Napoli și, ceea ce e mai important, are o inimă deschisă și sinceră, c-ar fi cu neputință să-i iasă din gură altceva decît adevărul.

PANTALONE
(aparte)

Îți mulțumesc, cerule. *(Către Lelio.)* Nici nu știți ce bucurie mi-ați făcut cu aceste vești bune. Imi vine să plîng de bucurie.

SCENA XIX

Ottavio, venind de la han, și ceilalți.

OTTAVIO
(lui Pantalone)

Signore, iau și eu parte la bucuria dumneavoastră.

PANTALONE

La care bucurie, sior Ottavio?

OTTAVIO

A sosirii fiului dumneavoastră.

PANTALONE

Ce, a şi venit? Unde-i?

OTTAVIO

Asta-i bună! Păi nu-i signor Lelio aici de faţă?

LELIO
(aparte)

Ăsta-i taică-meu? Am făcut-o de oaie!

PANTALONE
(către Lelio)

Cum, sior conte d'Ancora?

LELIO
(rîzînd)

Ha, ha, ha! Iartă-mi, dragă tată, această nevinovată glumă. Eu te-am recunoscut din primul moment, şi mă uitam tocmai la urmele pe care le-au lăsat anii pe chipul dumitale. Iartă-mă, te rog, şi iată-mă-s la picioarele dumitale.

PANTALONE

Vino-ncoa, scumpul meu copil, vino-ncoa! Ce dor mi-a fost şi cît am tot oftat după tine. Vino-ncoa

să te sărut, scumpul meu Lelio, dar bagă bine de seamă, să nu mai spui nici măcar în glumă asemenea neadevăruri.

LELIO

Crede-mă, tată, că asta-i cea dintîi minciună pe care-am spus-o în viața mea.

PANTALONE

Foarte bine, și caută să fie și cea din urmă. Sînt tare fericit, dragul meu băiat, că te văd așa de chipeș și așa de isteț. Ai călătorit bine? De ce n-ai tras de-a dreptul acasă?

LELIO

Știam că ești plecat la țară și dacă nici astăzi nu te întorceai la Veneția, veneam negreșit să te văd la Mira.

PANTALONE

Ce bine-ar fi fost! Haidem acasă, și-om mai vorbi noi. Am să-ți spun lucruri mari. Sior Ottavio, rămîneți cu bine!

OTTAVIO

Sluga dumneavoastră.

PANTALONE
(aparte)

Oh, dragul de el! Fii binecuvîntat! Ce mai mîndrețe de băiat! Bărbat în toată firea! Ce ți-i și cu dragostea de părinte! Nu mai pot de fericire! *(Pleacă.)*

LELIO

Amice, află că azi-dimineață am plătit toate cumpărăturile făcute în bîlci de cele două surori. Au venit

mascate să mă caute, iar eu le-am tratat cu vin dulce. Ţi-am spus-o, dar să rămîie numai între noi. *(Pleacă după Pantalone.)*

SCENA XX

Ottavio şi Doctorul.

OTTAVIO
(aparte)

Mă uimeşte tot mai mult slăbiciunea acestor două fete. Mi-apar într-o lumină cu totul nouă. C-au răsuflat şi ele puţin în lipsa tatălui lor, mai treacă-meargă, dar s-ajungă pîn-aici, de-aşa ceva nu le-aş fi crezut în stare.

DOCTORUL
(iesind din casă)

Cu plecăciune, scumpe signor Ottavio!

OTTAVIO
(aparte)

Sărmanul părinte! Frumos îl mai cinstesc odraslele!

DOCTORUL
(aparte)

Pare îmbufnat. O fi pesemne amărît că nu i-am dat-o pîn-acum pe Beatrice.

OTTAVIO
(aparte)

Ce noroc că mi-a refuzat mîna Beatricei: m-a scăpat de pacostea unei soţii uşuratice.

DOCTORUL

(aparte)

Lasă că-l împac eu! *(Către Ottavio.)* Signor Ottavio, află c-o mărit pe fie-mea Rosaura.

OTTAVIO

Mă bucur din toată inima. *(Aparte.)* Grozav a mai brodit-o și ginerele ăsta.

DOCTORUL

Acuma nu-mi mai rămîne decît s-o văd la casa ei și pe Beatrice.

OTTAVIO

N-are să fie nici o greutate să-i găsiți și ei un mire.

DOCTORUL

Știu bine c-au să se bată care mai de care să-mi fie ginere, căci n-am alți copii în afară de aste două fete, și după ce-oi muri lor le rămîne totul; dar, fiindcă dumneata, signor Ottavio, ai arătat tot mai multă simpatie pentru Beatrice, acuma că trebuie s-o mărit și pe ea, ți-o dau mai bine dumitale decît altuia.

OTTAVIO

Vă mulțumesc foarte mult. Dar nu mai sînt în măsură să mă bucur de bunăvoința dumneavoastră.

DOCTORUL

Ce vrei să spui cu asta? Vrei să te răzbuni pe mine fiindcă te-am refuzat pînă-acuma? Atunci nici nu putea fi vorba s-o mărit; acuma însă lucrurile s-au mai schimbat.

OTTAVIO

(luându-l de sus)

Dați-i-o cui poftiți. Eu n-o pot lua.

DOCTORUL

De ce vorbești cu atîta dispreț? Ce, Beatrice e fata unui cîrpaci?

OTTAVIO

E fiica unui gentilom; dar, nesocotindu-și părintele prea puțin îi pasă de ceea ce face.

DOCTORUL

Cum vorbești, signor Ottavio?

OTTAVIO

Vorbesc ceea ce este. Ar fi trebuit să tac; dar dragostea pe care i-am purtat-o signorei Beatrice, și pe care nu mi-o pot încă smulge din inimă, ca și prietenia pe care-o am pentru dumneavoastră mă obligă să exagerez astfel și să vă deschid ochii, dac-ați fost orb pîn-acuma.

DOCTORUL

Sînt de-a dreptul uluit și nu mai pricep nimic. Ce este, ce s-a întîmplat?

OTTAVIO

Fie ce-o fi, am să vă spun totul. Noaptea trecută, după ce-au ascultat o serenadă, fiicele dumneavoastră au introdus în casă un străin cu care, cinînd și benchetuind, au petrecut toată noaptea.

DOCTORUL

Mă mir de dumneata, signore; nu se poate una ca asta!

OTTAVIO

Sînt gata să v-aduc dovezi pentru tot ceea ce vă spun.

DOCTORUL

Dacă eşti om de onoare, pregăteşte-te şi caută-le, altminteri, dacă e o minciună, voi găsi mijlocul să-mi dai socoteală.

OTTAVIO

Îl voi sili să confirme chiar pe acela care, sosit abia ieri de la Napoli, a intrat în vorbă cu dînsele.

DOCTORUL

Fiicele mele nu sînt în stare de-asemenea fapte!

OTTAVIO

Vom vedea noi dacă sînt sau nu. Dacă luaţi drept bun ceea ce v-am spus, socotiţi-mă drept un prieten care v-a deschis ochii: iar dacă nu, aflaţi că sînt gata oricînd, în orice mod, să dau socoteală de ceea ce am spus. *(Pleacă.)*

SCENA XXI

DOCTORUL

(singur)

Oh, bietul de mine! Vai de casa mea! Vai de numele meu! Asta e o boală pe care nici Hipocrate şi nici Galenus nu mă învaţă cum s-o tămăduiesc. Dar

am un sistem de medicină morală care să taie răul de la rădăcină. Totul e s-o faci de îndată și să nu îngădui ca răul să se întindă prea mult; altfel va fi prea greu să-l stîrpești: *Principiis obsta; sero medicina paratur.*[1] *(Intră în casă.)*

Sfîrșitul actului I.

[1] Nesocotește principiile, te așteaptă ca la bătrînețe medicina (în traducere liberă din limba latină).

ACTUL II

SCENA I

O odaie în casa Doctorului. Doctorul şi Florindo.

FLORINDO

Credeţi-mă, signor Doctor, vă jur pe onoarea mea. Astă-noapte n-a venit nimeni în casă.

DOCTORUL

Ştiu sigur că fetelor mele li s-a făcut o serenadă.

FLORINDO

E foarte adevărat, iar ele au ascultat-o de pe terasă în chipul cel mai cuviincios. Serenadele nu fac nici un rău fetelor cinstite. A iubi cu onestitate e îngăduit oricărei fete cumsecade.

DOCTORUL

Dar să primească noaptea lume în casă? Să cineze cu un străin?

FLORINDO

Asta nu-i adevărat.

DOCTORUL

Ce puteai ști dumneata? La ora aceea dormeai.

FLORINDO

N-am închis ochii toată noaptea.

DOCTORUL

Și de ce?

FLORINDO

Din pricina căldurii n-am putut dormi.

DOCTORUL

Îl cunoști pe signor Ottavio?

FLORINDO

Îl cunosc.

DOCTORUL

El mi-a spus toate lucrurile astea, și e gata a dovedi că a spus adevărul...

FLORINDO

Signor Ottavio minte. Îl găsim noi și-l vom sili să ne arate pe ce și-a întemeiat spusele; se va dovedi că totul e o minciună, sînt sigur de asta.

DOCTORUL

Dac-ar fi așa, mi-ar părea tare rău că le-am canonit atîta pe fetele mele.

FLORINDO

Bietele fete! Le-ați ocărît pe nedrept.

DOCTORUL

Mai ales Rosaura plîngea în hohote; nu se putea liniști.

FLORINDO

Biata nevinovată! Mi-e tare milă de ea. *(Se șterge la ochi.)*

DOCTORUL

Ce ai, fiule, nu cumva plîngi?

FLORINDO

Nu, mi-a intrat praf de tabac în ochi. *(Arată tabachera.)*

SCENA II

Colombina și ceilalți.

COLOMBINA

Repede, stăpîne, repede! Biata signora Rosaura a leșinat și nu știu ce să fac ca să-și revină. *(Doctorului:)* Alergați să-i dați ajutor.

FLORINDO

(dă semne de mare nerăbdare)

DOCTORUL

Repede: puțin spirt de melisă.

COLOMBINA

Dac-ai ști cum îi bate inima! Ar trebui să i se ia puțin sînge.

DOCTORUL

Signor Florindo, du-te s-o vezi; pipăie-i pulsul și, dacă ți se pare că e neapărat nevoie, ia-i puțin sînge. Te știu mare meșter în asemenea operații. Eu, între timp, mă duc s-aduc spirtul de melisă. *(Iese.)*

COLOMBINA

În numele cerului, n-o părăsiți pe biata mea stăpînă! *(Iese.)*

FLORINDO

Iată urmarea mustrărilor neîntemeiate ale tatălui său. O voi ajuta dacă voi putea. *(Iese.)*

SCENA III

Odaia Rosaurei cu scaune. Rosaura leșinată pe un scaun; apoi Colombina; mai tîrziu Florindo și apoi Doctorul.

COLOMBINA

Sărăcuța de ea! Nici n-a apucat să-și vină în fire și soră-si nici prin gînd nu-i trece să-i dea o mînă de ajutor; ar vrea s-o vadă moartă. Surorile astea nu se iubesc, nu se pot suferi.

FLORINDO

Unde sînt? Nu văd nimic.

COLOMBINA

Cum nu vedeţi, cînd sînteţi într-o cameră atît de luminoasă? Priviţi-o pe sărmana signora Rosaura leşinată.

FLORINDO

Oh, nu mai pot. Repede, Colombina, adă-mi ce trebuie pentru luat sînge.

COLOMBINA

Numaidecît! Dar, în numele cerului, n-o părăsiţi! *(Pleacă şi apoi revine.)*

FLORINDO

Sînt singur, nu mă vede nimeni, aşa că pot atinge această frumoasă mînă. Da, iubito, am să-ţi iau pulsul. Cît e de frumoasă, deşi leşinată! *(Îi pipăie pulsul.)* Vai, mor şi eu! *(Cade leşinat pe podea sau pe un scaun alăturat.)*

COLOMBINA

(aducînd o lumînare şi cele trebuitoare luării de sînge)

Halal treabă: doctorul ţine de urît pacientei!

DOCTORUL

Iată-mă-s, iată-mă-s; nu şi-a revenit încă?

COLOMBINA

Priviţi. Signor Florindo îi ţine tovărăşie.

DOCTORUL

La naiba! Ce-i cu comedia asta? Trebuie să le dăm o mînă de ajutor. Ia spirtul ăsta și ține-l sub nasul Rosaurei, iar eu am să văd de băiat.

COLOMBINA
(stropind-o cu spirt)

Uite, uite, stăpîna se mișcă.

ROSAURA

Oh! Unde sînt?

DOCTORUL

Haide, fetițo, vino-ți în fire, că nu-i nimica!

FLORINDO
(se trezește și văzindu-l pe doctor se rușinează)

Nenorocitul de mine! Ce-oi mai fi făcut?

DOCTORUL

Ce s-a întîmplat, Florindo? Ce-ai avut?

FLORINDO

Signore... nici eu nu știu... Vă rog să mă iertați! *(Pleacă încurcat.)*

DOCTORUL

Ca să fiu sincer, aș zice că-i nițel cam sărit.

COLOMBINA

Curaj, stăpînă, veniți-vă-n fire!

ROSAURA

Ah, tată, îndurare...

DOCTORUL

Copila mea, nu te mai amărî atîta. Am fost încredințat că nimic din ce mi s-a spus despre tine nu-i adevărat. Vreau să cred că totul n-a fost decît o calomnie, o născocire. Limpezim noi povestea asta.

ROSAURA

Bine, dragă tată, dar cine-a putut scorni asemenea baliverne grave și dăunătoare reputației noastre?

DOCTORUL

Signor Ottavio.

ROSAURA

Și pe ce s-a bazat ca să spună asemenea lucruri?

DOCTORUL

Nu știu. Mi le-a spus și s-a prins să le dovedească.

ROSAURA

Să le dovedească dacă poate. Tată dragă, e vorba de onoarea dumitale; e vorba de onoarea mea; nu fi nepăsător față de-o îndatorire așa de grea.

DOCTORUL

Bine. Am să-l găsesc și am să-i cer socoteală.

COLOMBINA

Stați o clipă. Mă duc să-l caut. Îl aduc aici mort-copt și pînă la urmă îl facem noi să făgăduiască totul.

DOCTORUL

Du-te, și dacă-l găsești, spune-i că vreau să-i vorbesc.

COLOMBINA

Îl aduc numaidecît, chiar dacă nu vrea. *(Pleacă.)*

SCENA IV

Rosaura și Doctorul.

ROSAURA

La grea încercare m-ai pus, tată!

DOCTORUL

Haide, lasă și tu acum, și să lecuim durerea cu o bucurie: află, Rosaura, că ți-am găsit un mire.

ROSAURA

Și cui am fost făgăduită?

DOCTORUL

Fiului lui signor Pantalone.

ROSAURA

Vai, tată, dacă ții la mine, scutește-mă pentru moment de căsătoria asta!

DOCTORUL

Spune-mi pentru ce, şi s-ar putea să-ţi intru în voie.

ROSAURA

O fiică ascultătoare şi respectuoasă nu trebuie să ascundă nimic tatălui ei. Află, tată, că un cavaler străin, de neam mare şi foarte înstărit, vrea să mă ia de nevastă.

DOCTORUL

Care va să zică e-adevărat că-i un străin la mijloc şi te pomeneşti c-or fi adevărate şi... serenada şi cina!

ROSAURA

E adevărat că mă iubeşte un străin şi că mi-a făcut o serenadă; dar nu mi-a vorbit decît o singură dată, de sub terasă, şi cerul să mă trăsnească dac-a pus piciorul în casa asta.

DOCTORUL

Zici că-i cavaler de viţă nobilă; şi te cere de nevastă.

ROSAURA

Cel puţin aşa m-a făcut să sper.

DOCTORUL

Bagă de seamă să nu care cumva să fie vreun şarlatan.

ROSAURA

Astăzi are să se prezinte ca să-l cunoşti. Ai să deschizi dumneata ochii şi pentru mine.

DOCTORUL

Ascultă, copila mea, dacă cerul ţi-a hărăzit asemenea norocoasă soartă, n-oi fi eu atîta de nebun să-ţi pun beţe-n roate. E drept c-am căzut la oarecare învoială cu Pantalone, dar n-am iscălit nimica ; găsesc eu vreo pricină ca să-mi iau vorba înapoi.

ROSAURA

E de ajuns să-i spui că nu vreau eu.

DOCTORUL

La drept vorbind n-ar fi de ajuns, pentru că eu sînt cel care porunceşte ; dar o să găsim noi un motiv mai bun. Ia spune-mi : care-i numele acestui cavaler ?

ROSAURA

Marchizul Hazdrubal de Castel d'Oro.

DOCTORUL

Măi să fie ! Fiica mea, o marchiză !

SCENA V

Beatrice, care ascultă, şi ceilalţi.

ROSAURA

De un an de zile e îndrăgostit de mine, şi de abia aseară mi-a mărturisit-o.

DOCTORUL

Te iubeşte cu adevărat ?

ROSAURA

Mă adoră, tată, crede-mă!

DOCTORUL

Şi eşti sigură că vrea să te ia de nevastă?

ROSAURA

Mi-a spus-o cît se poate de limpede.

DOCTORUL

Dacă-i aşa, voi face tot ce-mi stă în putere ca să-ţi asigur fericirea.

BEATRICE

Dragă tată, nu te-ncrede cu-atîta uşurinţă spuselor Rosaurei. Nu e adevărat că marchizul Hazdrubal s-ar fi declarat pentru ea. El e îndrăgostit de una din noi şi nu cred a fi prea departe de adevăr, dar am motive să cred că el mă preferă pe mine.

DOCTORUL
(Rosaurei)

Ei drăcie, dar cu asta ce mai este?

ROSAURA
(Beatricei)

Pe ce-ţi întemeiezi speranţele?

BEATRICE

Pe ceea ce le-ai întemeiat şi dumneata.

ROSAURA

Dragă tată, eu cînd vorbesc, mă bazez pe ceva.

BEATRICE
(Doctorului)

Crede-mă că nici eu nu vorbesc aiurea.

DOCTORUL

Asta e cea mai năstrușnică poveste din lume. Și acum luați aminte la ceea ce am să vă spun, căci vreau să isprăvim în cîteva cuvinte. Deocamdată nu vă mai arătați la fereastră și nu mai ieșiți din casă fără voia mea. Dacă marchizul va sta de vorbă cu mine, am să aflu eu dacă-i adevărat cele ce mi-ați spus și pe care din voi o preferă ; iar dacă — așa cum bănuiesc — nu-i decît o născocire, atunci am să pot spune fără să nedreptățesc nici pe una nici pe cealaltă că amîndouă sînteți niște smintite. *(Pleacă.)*

SCENA VI

Rosaura și Beatrice.

BEATRICE

Aș vrea să știu, signora, pe ce te bizui dumneata cînd susții că marchizul s-ar fi declarat pentru dumneata ?

ROSAURA

Pe un fundament infailibil, dar nu sînt obligată să-ți spun dumitale totul.

BEATRICE

Lasă că știu eu ce știu. Ai ieșit din casă mascată. Și-ai făcut tot ce ți-a stat în putință să tragi spuza pe turta dumitale. Dar jur pe ce am mai scump că n-ai să te bucuri de asta.

ROSAURA

Și care-ți sînt pretențiile? A spus el vreodată că se simte înclinat spre dumneata? A dat el semne că te-ar vrea de soție?

BEATRICE

Mi-a spus și mie ce ți-a spus și dumitale. Și acuma nu știu de unde și pînă unde îndrăzneala de-a pretinde că-ți aparține.

ROSAURA

Lasă, se va vedea!

BEATRICE

Dar dacă aflu cumva că m-ai tras pe sfoară, ai să mi-o plătești surioaro!

ROSAURA

Cred c-ar trebui să te porți cu mine ceva mai cuviincios. La urma urmelor, eu sînt cea mai mare.

BEATRICE

Mă rog, mă rog, sărutați cu toții dreapta signorei celei mari...

ROSAURA

Totdeauna am spus-o că noi două nu putem sta sub acelaşi acoperiş.

BEATRICE

Dacă n-ai fi fost tu la mijloc, m-aş fi măritat încă de-acum trei ani. Cincizeci m-au cerut! Dar tata n-a vrut să trec înaintea primei născute.

ROSAURA

Ce mai pretendenţi ai avut şi tu! Printre alţii şi pe onorabilul signor Ottavio, care, poate ca să se răzbune pentru dispreţul său, a născocit toate necuviinţele acelea pe care i le-a povestit tatei despre noi.

BEATRICE

Ottavio să le fi născocit?

ROSAURA

M-a încredinţat de asta chiar părintele nostru.

BEATRICE

Ah, netrebnicul! Dacă-mi pică în mîini, îi arăt eu lui!

ROSAURA

Ar merita să fie ucis.

SCENA VII

Colombina, pe urmă Ottavio, şi ceilalţi.

COLOMBINA

Doamnelor, iată-l aici pe signor Ottavio, care doreşte să vă salute.

OTTAVIO

Da, iată-mă-s, plin de rușine și-n mare încurcătură.

ROSAURA

Umbli numai cu minciuni!

BEATRICE

Mincinosule!

OTTAVIO

Doamnelor, cel care umblă cu minciuni, mincinosul, nu-s eu!

ROSAURA

Cine i-a spus tatei că ni s-a făcut o serenadă?

OTTAVIO

Eu i-am spus, dar cu toate astea...

BEATRICE

Cine i-a spus c-am primit astă-noapte un străin în casă?

OTTAVIO

Eu; însă...

BEATRICE

Ești un mincinos!

ROSAURA

Umbli numai cu minciuni!

OTTAVIO

Aflați că Lelio Bisognosi...

ROSAURA

N-ai spus dumneata că am stat pe terasă ?

OTTAVIO

Da, signora, numai că ascultaţi-mă...

BEATRICE

N-ai spus că ne-am purtat cît se poate de familiar cu străinul acela ?

OTTAVIO

Am spus-o, fiindcă el însuşi...

BEATRICE

Eşti un mincinos ! *(Pleacă.)*

ROSAURA

Un înşelător ! *(Pleacă.)*

SCENA VIII

Ottavio şi Colombina.

OTTAVIO

Dacă nu mă lăsaţi să vorbesc... Colombina, îţi încredinţez dumitale apărarea onoarei mele. Du-te la stăpînele dumitale şi spune-le să m-asculte : vor fi mulţumite.

COLOMBINA

Ce naiba aţi putea spune ca să vă dezvinovăţiţi ?

OTTAVIO

Foarte multe s-ar putea spune şi adevărate; ascultă şi judecă şi tu, dacă am sau nu dreptate...

COLOMBINA

S-o luăm de la capăt. I-aţi spus stăpînului că străinul a venit astă-noapte aici în casă.

OTTAVIO

Da, însă...

COLOMBINA

I-aţi spus că le-a dat o masă.

OTTAVIO

Da; dar toate astea...

COLOMBINA

Aţi spus sau n-aţi spus?

OTTAVIO

Am spus...

COLOMBINA

Păi atunci sînteţi un înşelător, un mincinos. *(Pleacă.)*

SCENA IX

Ottavio, apoi Doctorul.

OTTAVIO

Pînă şi camerista-şi bate joc de mine. Există totuşi, din păcate, un mincinos; numai că nu sînt eu acela

și nici nu mă pot dezvinovăți. Signor Florindo mă asigură că nu e adevărat că Lelio ar fi fost primit în casă și cu atît mai puțin c-ar fi cinat împreună. O serenadă nu poate cu nimic atinge cinstea unei fete, așa că-mi pare tare rău că l-am crezut și-mi pare și mai rău că nu mi-am ținut gura. Lelio e înșelătorul. Lelio e mincinosul, iar eu, orbit de gelozie, am avut slăbiciunea să-l cred, dar fără să-mi fi dat seama că Lelio e un flușturatic venit de curînd de la Napoli. Cum mai îndrept eu lucrurile cu Beatrice și, mai ales, cum le mai îndrept cu tatăl ei? Iată-l că vine; fără doar și poate, merit mustrările lui.

DOCTORUL

Ce e, signor Ottavio? Ce cauți în casa mea?

OTTAVIO

Signore, iată-mă-s la picioarele dumneavoastră.

DOCTORUL

Care va să zică nu mi-ai spus decît minciuni?

OTTAVIO

Tot ce v-am spus n-a fost născocirea mea; dar am crezut prea lesne cele auzite și prea m-am grăbit să vă raportez spusele unui mincinos.

DOCTORUL

Și cine-i acela?

OTTAVIO

Lelio Bisognosi.

DOCTORUL

Băiatul lui signor Pantalone?

OTTAVIO

Chiar el!

DOCTORUL

E la Veneția?

OTTAVIO

De ieri, spre nenorocirea mea.

DOCTORUL

Și unde-i? Acasă, la taică-său?

OTTAVIO

N-aș crede. E un tînăr dezmățat, căruia-i place libertatea.

DOCTORUL

Dar cum de-a putut spune nenorocitul ăsta atîtea cîte-a spus?

OTTAVIO

Le-a spus cu atîta stăruință, c-am fost silit să-l cred; și dacă nu mi-ar fi deschis ochii signor Florindo pe care-l știu sincer și cinstit, poate că nici acuma nu m-aș fi dezmeticit.

DOCTORUL

Mă mir cum, abia sosit la Veneția, a avut el timpul să-ndruge atîtea palavre. Știe oare că Rosaura și Beatrice sînt fiicele mele?

OTTAVIO

Cred că da. Știe că sînt fetele unui medic.

DOCTORUL

Ah, nemernicul! Așa se poartă cu ele? Nu i-o mai dau pe Rosaura de nevastă.

OTTAVIO

Signor Doctor, vă cer iertare!

DOCTORUL

Imi pare rău de dumneata.

OTTAVIO

Nu mă lipsiți de bunăvoința dumneavoastră!

DOCTORUL

Vom rămîne prieteni.

OTTAVIO

Amintiți-vă că mi-ați făgăduit-o pe signora Beatrice.

DOCTORUL

Imi amintesc c-ai refuzat-o.

OTTAVIO

Dar acum vă implor, să nu mi-o refuzați!

DOCTORUL

Mai vorbim noi.

OTTAVIO

Spuneți acum da, vă implor!

DOCTORUL

Am să mă mai gîndesc.

OTTAVIO

Vă cer numai fata, nu vă supăr pentru zestre.

DOCTORUL

Bine, lasă, ajunge acum, mai vorbim noi. *(Pleacă.)*

OTTAVIO

Puțin îmi pasă dacă pierd zestrea, de vreme ce-o cîștig pe Beatrice. Numai c-are să fie tare greu s-o cuceresc. Femeile sînt mai statornice în ură decît în iubire. *(Pleacă.)*

SCENA X

O cameră în casa lui Pantalone. Lelio și Arlecchino.

LELIO

Arlecchino, m-am îndrăgostit de-a binelea!

ARLECCHINO

Drept să vă spun, și să mă iertați, eu nu cred o boabă.

LELIO

Crede-mă că-i așa!

ARLECCHINO

Nu vă cred, pe cinstea mea!

LELIO

De data asta-ți spun numai și numai adevărul!

ARLECCHINO

O fi numai și numai adevărul, dar eu tot nu vă cred!

LELIO

Și de ce, dacă ăsta-i adevărul, nu vrei să mă crezi?

ARLECCHINO

Pentru că pe mincinos nu trebuie să-l crezi nici cînd spune adevărul.

LELIO

Ar trebui să-ți dai seama cît sînt de îndrăgostit măcar după suspinele pe care le scot într-una.

ARLECCHINO

Sigur! Cînd e nevoie, știți și să plîngeți și să suspinați. Știe ea biata siora Cleonice ce bine vă pricepeți să plîngeți și să suspinați ca să suciți capul bietelor femei.

LELIO

Ea s-a lăsat prea lesne convinsă.

ARLECCHINO

I-ați făgăduit c-o luați de nevastă și ea, biata, v-a crezut.

LELIO

Pe mine m-au păcălit mai mult de zece femei, iar eu să nu-mi bat joc nici măcar de una?

ARLECCHINO

Eu atîta vă spun: rugați-vă cerului să vă aibă în paza lui și ca nu cumva cea din Roma să vă caute la Veneția.

LELIO

N-are să aibă atîta îndrăzneală.

ARLECCHINO

Cînd e vorba de dragoste, femeile sînt în stare de orice.

LELIO

Hai, termină o dată cu pălăvrăgeala asta îngrozitoare! La Cleonice nu mă mai pot gîndi. Acuma o iubesc pe Rosaura, o iubesc nemaipomenit de mult, așa cum n-am iubit niciodată.

ARLECCHINO

Se vede bine că țineți la dînsa, dacă nu după altceva, măcar după frumoasele daruri pe care i le faceți. Maică, măiculiță! Cei zece țechini dați pe dantelă!

LELIO
(rîzînd)

Ei, ce zici, Arlecchino, cum m-am priceput să profit de ocazie!

ARLECCHINO

Asta zic și eu floare de spirit! Dar, stăpîne, acuma că sîntem în casa tatălui dumneavoastră, nici aici nu mîncăm nimic?

LELIO

Așteaptă, nu fi atît de lacom!

ARLECCHINO

Cum arată la chip tatăl dumneavoastră, că eu încă nu l-am văzut?

LELIO

E un bătrîn tare cumsecade. Iată-l că vine.

ARLECCHINO

O, ce barbă frumoasă!

SCENA XI

Pantalone şi ceilalţi.

PANTALONE

Fiule, tocmai te căutam.

LELIO

La ordinele dumitale, tată!

ARLECCHINO

Signor don Pantalone, fiind, ca să spun aşa, sluga odraslei dumneavoastră de parte bărbătească, am marea cinste de a fi, adică de a pretinde că sînt, al dumneavoastră prea supus... Înţelegeţi dumneavoastră şi fără să vă mai spun.

PANTALONE

Are haz nebunul ăsta! Dar cine-i?

LELIO

E servitorul meu: glumeţ, dar credincios.

PANTALONE

Bravo: şmecherul ăsta are să ne înveselească.

ARLECCHINO

Dacă-mi porunciţi, fac şi pe măscăriciul.

PANTALONE

Are să-mi facă mare plăcere.

ARLECCHINO

Dar luaţi seama: daţi-mi să mănînc cum trebuie, pentru că bufonii mănîncă mai bine decît ceilalţi.

PANTALONE

Ai dreptate. N-are să-ţi lipsească nimic.

ARLECCHINO

Oi vedea eu dacă sînteţi om de cuvînt.

PANTALONE

La mine vorba-i vorbă.

ARLECCHINO

Faptele vorbesc. Nu mai pot de foame.

PANTALONE

Du-te la bucătărie şi cere de mîncare.

ARLECCHINO

Sînteţi un gentilom. Mă duc să-l caut pe bucătar. *(Lui Lelio:)* Stăpîne, numai o vorbă!

LELIO

Ce vrei?

ARLECCHINO

(lui Lelio, încet)

Mă tem că ăsta nu-i tatăl dumneavoastră.

LELIO

(încet lui Arlecchino)

De ce?

ARLECCHINO

(încet lui Lelio)

Pentru că el spune adevărul, pe cînd dumneavoastră sînteţi un mincinos. *(Pleacă.)*

LELIO

(sie-şi)

Asta prea şi-a luat-o-n cap.

SCENA XII

Pantalone şi Lelio.

PANTALONE

Ciudat mai e şi servitorul ăsta al tău! Ei, şi cum îţi spuneam, fiule, trebuie să-ţi vorbesc.

LELIO

Sînt numai urechi.

PANTALONE

Tu eşti singurul meu moştenitor şi ştii că moartea bietului meu frate te-a făcut mult mai bogat decît

te-ar fi putut face tatăl tău. Așa că trebuie să ne gîndim la păstrarea neamului nostru și a familiei. Ce mai tura-vura, vreau să te însor.

LELIO

M-am gîndit și eu la asta. Chiar am pus eu ochii pe cineva — îți spun eu la timpul potrivit.

PANTALONE

În ziua de azi, tineretul cînd e vorba de-nsurătoare nu se gîndește decît să-și satisfacă cine știe ce capriciu, iar după patru zile de căsnicie se căiește c-a făcut-o. Treburile astea e bine să fie lăsate pe seama părinților: ei sînt mai grijulii de fericirea copiilor decît copiii înșiși, căci ei nu se lasă orbiți de patimă, nici de impulsiuni, și orînduiesc totul cu mai multă judecată, așa încît cu timpul copiii se declară și ei mulțumiți.

LELIO

Fii sigur că fără consimțămîntul dumitale n-aș face pasul acesta. Voi ține totdeauna socoteală de sfaturile dumitale, ba chiar și de autoritatea dumitale.

PANTALONE

Ei bine, dacă-i așa, află, fiule, că te-am și însurat: și chiar în dimineața asta am stabilit contractul de căsătorie.

LELIO

Cum? Fără mine?

PANTALONE

Nici că se putea prilej mai fericit. E-o fată de familie bună, gospodină, cu zestre frumoasă, fiica unui

bolonez cumsecade stabilit la Veneţia. Mai află, spre mîngîierea ta, că pe lîngă toate astea e şi frumoasă şi deşteaptă. Ce vrei mai mult? L-am prins pe tat-su cu vorba şi afacerea s-a şi încheiat.

LELIO

Tată dragă, iartă-mă te rog; e foarte adevărat că părinţii nu se gîndesc decît la binele copiilor lor; dar copiii sînt aceia care trebuie să stea cu nevasta-n casă, aşa că se cuvine să fie şi ei mulţumiţi.

PANTALONE

Bine, fiule, asta-i propunerea de care-mi vorbeai mai adineauri? La urma urmelor sînt tatăl tău; şi dacă din pricină c-ai fost crescut departe de mine, n-ai învăţat să mă respecţi, timpul nu e pierdut încă să te învăţ.

LELIO

Dar nu-mi îngădui nici măcar ca mai întîi s-o văd?

PANTALONE

Ai s-o vezi cînd o să iscălim contractul. Aşa am apucat din bătrîni. Şi ce-am făcut e bun făcut, sînt doar tatăl tău, şi cu asta basta!

LELIO
(aparte)

Acuma e momentul pentru o floare de spirit!

PANTALONE

Ei, nu-mi răspunzi?

LELIO

Ah, scumpul meu tată, abia acuma-mi dau seama la ce grea încercare mă pune autoritatea dumitale; căci nu-ți mai pot ascunde taina care-mi apasă sufletul.

PANTALONE

Ei, ce-i, ce ispravă-ai mai făcut?

LELIO

(cade în genunchi)

Iată-mă la picioarele dumitale! Știu c-am greșit, dar n-am avut încotro.

PANTALONE

Haide, spune ce-ai făcut.

LELIO

Ți-o mărturisesc cu lacrimi în ochi.

PANTALONE

Dă-i drumul, vorbește!

LELIO

La Napoli m-am însurat.

PANTALONE

Și abia acuma-mi spui? Și nu mi-ai scris nimic niciodată! Nici fratele meu nu știa?

LELIO

Nu, nici el nu știa.

PANTALONE

Ridică-te, ai merita să nu te mai recunosc de fiu şi să te izgonesc din casa mea. Dar te iubesc, eşti singurul meu copil şi lucrul o dată făcut rămîne bun făcut. Iar dacă însurătoarea ta nu-i mai prejos de rangul nostru şi dacă nora o să-mi scrie sau o să vie să stea de vorbă cu mine, poate că, cine ştie, poate c-o să-mi dau consimţămîntul. Dar dacă te-ai fi însurat cu vreo lepădătură...

LELIO

Ce tot spui, tată! M-am însurat c-o fată cît se poate de cinstită.

PANTALONE

E de bună condiţie?

LELIO

E fiica unui cavaler.

PANTALONE

De unde?

LELIO

Napolitană.

PANTALONE

Are zestre?

LELIO

E foarte bogată.

PANTALONE

Şi să nu mă vesteşti tu şi pe mine de-asemenea căsătorie? Ţi-o fi fost frică să nu spun ba? Nu-s eu

chiar așa de nătîng. Ai făcut bine ce-ai făcut. Dar de ce nu ne-ai spus nimic, nici mie și nici unchiului tău? Sau poate c-ai făcut-o fără știrea părinților ei?

LELIO

Știu cu toții.

PANTALONE

Atunci de ce te-ai ferit și de mine și de fratele meu?

LELIO

Pentru c-am făcut nunta cam pe nepusă masă.

PANTALONE

Ce va să zică o căsătorie pe nepusă masă?

LELIO

Am fost surprins de tatăl miresei în odaie la ea...

PANTALONE

Și ce-ai căutat tu în odaia fetei?

LELIO

Nebuniile dragostei, tinerețea...

PANTALONE

Ce nenorocire! Acuma gata, te-ai însurat, s-a terminat! Ei, și cum o cheamă pe nevastă-ta?

LELIO

Briseide.

PANTALONE

Şi pe tat-su ?

LELIO

Don Policarpio.

PANTALONE

Şi mai cum ?

LELIO

De Albacava.

PANTALONE

Ea e tînără ?

LELIO

De vîrsta mea.

PANTALONE

Cum de-ai cunoscut-o ?

LELIO

Vila ei era vecină cu-a noastră.

PANTALONE

Şi cum de-ai pătruns în casă ?

LELIO

Cu ajutorul unei slujnice.

PANTALONE

Şi el v-a găsit în odaie ?

LELIO

Da, singuri, singurei.

PANTALONE

Ziua sau noaptea ?

LELIO

Cînd se-ngîna ziua cu noaptea.

PANTALONE

Iar tu ai fost așa de nerod încît te-ai lăsat prins, cu riscul de-a fi ucis ?

LELIO

M-am ascuns într-un dulap.

PANTALONE

Păi atunci cum de te-a găsit ?

LELIO

Pentru că tocmai atunci a sunat ceasul meu deșteptător, iar tatăl fetei a intrat la bănuială.

PANTALONE

Ei, drăcia dracului ! Și ce-a spus ?

LELIO

A întrebat-o pe fată de unde are ceasul cu sonerie.

PANTALONE

Și ea ?

LELIO

Ea a răspuns numaidecît că de la o verișoară.

PANTALONE

Și cine-i verișoara asta a ei?

LELIO

Ducesa Matilda, fiica prințului Astolfo, sora contelui Argante, supraintendentul casei de vînătoare a maiestății sale.

PANTALONE

Nevasta asta a ta are rubedenii, nu glumă.

LELIO

E de neam mare de tot.

PANTALONE

Și ce-a mai spus tat-su despre ceas? S-a liniștit?

LELIO

A cerut să-l vadă.

PANTALONE

Nu mai spune! Și atunci?

LELIO

Atunci Briseide a deschis puțintel dulapul și mi-a șoptit să-i dau ceasul.

PANTALONE

Bun, iar tu i l-ai dat și gata!

LELIO

Cînd să-l scot din buzunar, lanțul s-a agățat de cocoșul unui pistol pe care-l țineam gata încărcat, și pistolul a luat foc.

PANTALONE

Vai de mine! Nu cumva te-ai rănit?

LELIO

N-am pățit nici pe dracu!

PANTALONE

Și tu ce-ai spus? Ce-a mai urmat?

LELIO

Un tărăboi nemaipomenit. Socru-meu și-a chemat toată servitorimea.

PANTALONE

Și-au dat de tine?

LELIO

Și-ncă cum!

PANTALONE

Îmi tremură inima. Și tu ce-ai făcut?

LELIO

Am pus mîna pe spadă și toți au rupt-o de fugă.

PANTALONE

Da' dacă te omorau?

LELIO

Am o spadă care nu se teme nici de-o sută.

PANTALONE

Dă-o-ncolo, dragul meu, dă-o-ncolo. Şi aşa ai scăpat?

LELIO

N-am vrut să-mi părăsesc iubita.

PANTALONE

Şi ea ce-a spus?

LELIO

(induioşat)

Mi s-a aruncat la picioare cu lacrimile-n ochi.

PANTALONE

Parcă mi-ai povestit un adevărat roman.

LELIO

Totuşi, ăsta-i adevărul adevărat.

PANTALONE

Şi cum s-a terminat povestea?

LELIO

Socrul meu a făcut o reclamaţie la justiţie. Şi-a venit un căpitan cu o companie de soldaţi, m-au silit s-o iau de nevastă şi drept pedeapsă mi-au dat şi douăzeci de mii de scuzi zestre.

PANTALONE
(aparte)

E poate prima dată cînd dintr-o nenorocire iese ceva bun.

LELIO
(aparte)

Desfid şi pe cel mai dibaci gazetar din Europa să născocească o poveste atît de bine ticluită.

PANTALONE

Fiule, prin mare primejdie-ai mai trecut ; dar acuma, c-ai ieşit cu faţă curată, mulţumeşte cerului, şi pe viitor să fii şi tu mai cu luare-aminte. Dar pistoalele ! Ce-or mai fi şi pistoalele astea ? Pe aici nu se întrebuinţează asemenea drăcovenii.

LELIO

De-atunci n-am mai purtat niciodată asupra mea arme de foc.

PANTALONE

Dar de ce nu i-ai spus şi unchiului tău de căsătoria asta ?

LELIO

Cînd s-au întîmplat toate astea, el era grav bolnav.

PANTALONE

Atunci de ce nu mi-ai scris mie ?

LELIO

Aşteptam să ţi-o spun prin viu grai.

PANTALONE

Şi de ce nu ţi-ai adus nevasta cu tine la Veneţia?

LELIO

E însărcinată-n a şasea lună.

PANTALONE

Însărcinată? In a şasea lună? Un fleac! Care va să zică povestea asta nu-i de ieri, de-alaltăieri. Halal ispravă, şi mie să nu-mi sufli nici un cuvinţel! Are să aibă dreptate socru-tău să spună: „Tat-tu e-un bădăran!", de vreme ce nu i-am scris nici un rînd că mă bucur şi eu de căsătoria asta. Dar ce n-am făcut atuncea am să fac acuma. Chiar astă-seară pleacă poşta de Napoli, aşa c-am să-i scriu numaidecît: vreau să-l rog să aibă grijă de noru-mea şi de ţîncul care-o să vină pe lume, şi care, ca vlăstar al fiului meu, e şi sînge din sîngele meu. Am şi plecat... Dar nu-mi aduc aminte pronumele lui don Policarpio. Mai spune-mi-l o dată, băiete dragă!

LELIO

(aparte)

Nici eu nu mi-l mai amintesc. *(Către Pantalone.)* Don Policarpio Carciofoli.

PANTALONE

Carciofoli? Parcă n-ai spus aşa. Acuma mi-am amintit. Albacava mi-ai spus tu.

LELIO

Aha! Carciofoli e numele de familie, Albacava e moşia; i se spune şi într-un fel şi în celălalt.

PANTALONE

Am înțeles. Mă duc să-i scriu. Și am să-i spun că mediat ce-i va fi cu putință scumpei mele nurori să călătorească, să mi-o trimită la Veneția. Ard de nerăbdare s-o văd, după cum ard de nerăbdare să-l sărut și pe pruncușorul acela scump, singura nădejde și singurul sprijin al neamului Bisognosi și cîrja bătrîneților bietului Pantalone. *(Pleacă.)*

SCENA XIII

LELIO
(singur)

Mi-a ieșit sufletul pîn-am scăpat de obligația de-a mă însura cu fata asta din Bologna față de care și-a dat cuvîntul taică-meu! Cînd o fi să fac nebunia de-a mă încătușa în lanțurile căsătoriei, nu vreau altă mireasă decît pe Rosaura. Grozav îmi place! Are în ea un nu știu ce care m-a dat gata de la prima vedere. Și la urma urmelor, e fată de medic, așa că tata n-are de ce să se uite la ea de sus. Cînd am să mă-nsor, napolitana are să se preschimbe-n venețiană. Și tata vrea copii? O să-i facem cîți o pofti! *(Pleacă.)*

SCENA XIV

Stradă. Se vede terasa casei Doctorului. Florindo și Brighella.

FLORINDO

Brighella, sînt desperat.

BRIGHELLA

Din ce pricină?

FLORINDO

Am auzit că Doctorul Balanzoni vrea s-o mărite pe signora Rosaura cu un marchiz napolitan.

BRIGHELLA

Şi de la cine-aţi auzit una ca asta?

FLORINDO

De la signora Beatrice, sora ei.

BRIGHELLA

Dacă-i aşa, nu mai pierdeţi vremea degeaba. Trebuie să-i vorbiţi şi să daţi totul pe faţă.

FLORINDO

Da, Brighella, am hotărît să mă destăinuiesc.

BRIGHELLA

Cerul fie lăudat. Poate c-o să vă văd odată şi-odată mulţumit.

FLORINDO

Am compus un sonet şi cu el trag nădejdea ca Rosaura să-mi cunoască taina.

BRIGHELLA

Ce umblaţi cu sonete? Vorbiţi-i mai bine-n proză!

FLORINDO

Sonetul e destul de limpede, ca să mă fac înțeles.

BRIGHELLA

Dacă-i așa de limpede și signora Rosaura are să priceapă despre ce-i vorba, atunci e bun și sonetul. L-aș putea auzi și eu?

FLORINDO

Uite-l. Privește cu ce caligrafie e scris.

BRIGHELLA

Nu l-ați scris chiar dumneavoastră?

FLORINDO

Nu, am pus pe altcineva.

BRIGHELLA

Și pentru ce ați pus pe altul să-l scrie?

FLORINDO

Tocmai ca să nu se vadă că e scris de mîna mea.

BRIGHELLA

Dar atunci cum va ști că l-ați făcut dumneavoastră?

FLORINDO

Ascultă dacă nu poate vorbi mai clar decît mine.

SONET

Tu, soare-al vieții mele, sfințit e al tău nume
De lacrimi în tăcere pecetluind iubirea.

Și deama că un altul le-ar jertfi pe lume
În umbre de durere mi-nvăluie prizirea.

Eu nu sînt de neam mare, de viță veche, rară,
Și n-am, ca să mă laud, nici urmă de comori:
Soarta a fost cu mine zgîrcită și avară,
Din isusință, doară, mi-a dat cîteva flori.

Văzut-am eu lumina sub zarea cea lombardă,
Dar ani sînt de cînd marea mă leagănă pe unde
Și-n preajma-ți, neștiută, las inima să-mi ardă.

A ta apropiere, de foc îi e izvorul.
Rosaura mea dragă, nu mai am ce-ți ascunde,
Căci însuși al meu nume își află vestitorul.

FLORINDO

Ei, ce zici?

BRIGHELLA

E frumos, foarte frumos, dar nu lămurește nimic...

FLORINDO

Cum nu lămurește nimic? Nu vorbește clar despre mine? Strofa a doua mă zugrăvește aidoma. Și-apoi primul vers din primul terțet: *Văzut-am eu lumina sub zarea cea lombardă* nu dă a înțelege că sînt din Bolonia?

BRIGHELLA

În Lombardia e și Milano, Bergamo, Brescia, Verona, Mantua, Modena și atîtea alte orașe. Cum vreți a ghici că se referă la Bolonia?

FLORINDO

Dar versul acesta: *Și-n preajmă-ți, neștiută, las inima să-mi ardă* nu arată clar că eu sînt acela?

BRIGHELLA

Dar ar putea foarte bine fi şi un altul.

FLORINDO

Haide, eşti prea prăpăstios. Sonetul e clar şi Rosaura îl va înţelege.

BRIGHELLA

Dacă-l veţi da chiar dumneavoastră îl va înţelege şi mai bine.

FLORINDO

Nu vreau să i-l dau eu.

BRIGHELLA

Atunci, cum vreţi să faceţi ?

FLORINDO

M-am gîndit să-l arunc pe terasă. Îl va găsi, îl va citi şi va pricepe totul.

BRIGHELLA

Dar dacă-l găseşte altcineva ?

FLORINDO

Oricine l-ar găsi o să i-l dea Rosaurei să-l citească.

BRIGHELLA

N-ar fi mai bine...

FLORINDO

Taci. Uite cum am să fac. *(Aruncă hîrtia pe terasă.)*

BRIGHELLA

Grozav! De-aţi fi tot aşa de bun de gură pe cît de iute sînteţi de mînă...

FLORINDO

Parcă se vede cineva pe terasă.

BRIGHELLA

Să stăm aici şi să privim.

FLORINDO

Nu, mai bine să mergem. *(Pleacă.)*

BRIGHELLA
(aparte)

Cînd va vorbi el, va fi prea tîrziu. *(Pleacă.)*

SCENA XV

Colombina pe terasă, apoi Rosaura.

COLOMBINA

Am zărit ceva căzînd aici pe terasă. Ce-o fi oare? A, uite o hîrtiuţă. N-o fi cumva vreo scrisoare? *(O deschide.)* Rău îmi pare că nu mă prea descurc la citit; s, o, so; n, e, t, — sonet. E un sonet. *(Inspre casă.)* Signora, veniţi pe terasă. Cineva a aruncat un sonet.

ROSAURA
(apare pe terasă)

Un sonet? Cine l-a aruncat?

COLOMBINA

Nu știu. L-am găsit aici.

ROSAURA

Adă-l încoace; am să-l citesc cu plăcere.

COLOMBINA

Citiți-l dumneavoastră și apoi l-oi asculta și eu. Mai întîi mă duc să calc, să nu mi se răcească fierul. *(Pleacă.)*

ROSAURA

Il voi citi cu plăcere. *(Citește încet.)*

SCENA XVI

Lelio și ceilalți.

LELIO

Iat-o pe frumoasa mea Rosaura citind cu mare atenție; tare-aș vrea să știu ce citește.

ROSAURA
(sie-și)

Acest sonet are niște expresii care mă surprind.

LELIO

Ingăduie signora Rosaura cinstea de-a o saluta?

ROSAURA

O, iartă-mă, signore, nu te-am observat.

LELIO

Ce citești acolo atît de frumos? Pot să știu și eu?

ROSAURA

Îți spun. Colombina m-a chemat pe terasă să-mi arate acest sonet pe care l-a găsit din întîmplare. Citindu-l, văd că-mi este adresat mie.

LELIO

Și știi cine l-a făcut?

ROSAURA

Nu e semnat de nimeni.

LELIO

Nu cunoști scrisul?

ROSAURA

Nu

LELIO

Și nu-ți poți închipui cine l-a făcut?

ROSAURA

Tocmai cu asta-mi bat capul, dar nu mă pot dumiri de loc.

LELIO

E frumos sonetul?

ROSAURA

Mi se pare încîntător.

LELIO

Nu e un sonet de iubire?

ROSAURA

Desigur, vorbește de iubire. Un îndrăgostit n-ar putea scrie cu mai multă gingășie.

LELIO

Și te mai îndoiești cine-i autorul?

ROSAURA

Nu mi-l pot de loc închipui.

LELIO

Este opera muzei mele.

ROSAURA

Dumneata ai compus acest sonet?

LELIO

Întocmai, draga mea; n-am încetat să mă frămînt ce noi mijloace să mai găsesc pentru a-ți dovedi dragostea mea.

ROSAURA

Sînt uluită.

LELIO

Poate nu mă crezi capabil să compun un sonet?

ROSAURA

Ba da, dar nu te credeam în stare să te exprimi astfel.

LELIO

Nu vorbește sonetul de o inimă care te adoră ?

ROSAURA

Ascultă primele versuri, și spune-mi dacă e sonetul dumitale :

Tu, soare-al vieții mele, sfințit e al tău nume
De lacrimi în tăcere pecetluind iubirea.

LELIO

E al meu, nu mai încape îndoială.

Tu, soare-al vieții mele, sfințit e al tău nume
De lacrimi în tăcere pecetluind iubirea.

Ai văzut ? Îl știu pe dinafară.

ROSAURA

Dar de ce *în tăcere* ? Doar abia aseară mi-ai vorbit.

LELIO

Nu ți-am destăinuit nici a suta parte a chinurilor mele. Și apoi e un an de cînd tot tac. Deci pe bună dreptate pot spune că sufăr în tăcere.

ROSAURA

Să continuăm ?

Și teamă că vreun altul te-ar ferici pe lume
În umbre de durere mi-nvăluie privirea.

Cum altul ? La cine te referi ?

LELIO

La obișnuita gelozie a îndrăgostiților. Încă nu i-am vorbit tatălui dumitale, încă nu-mi aparții, mă îndoiesc mereu și aceste îndoieli mă fac să plîng.

ROSAURA

Signore, explică-mi și mie aceste minunate patru versuri :

Eu nu sînt de neam mare, de viță veche, rară,
Și n-am, ca să mă laud, nici urmă de comori ;
Soarta a fost cu mine zgircită și avară,
Din iscusință, doară, mi-a dat cîteva flori.

LELIO
(sie-și)

Aici am scrîntit-o !

ROSAURA

E al dumitale acest frumos sonet ?

LELIO

Da, signora, e al meu. Iubirea sinceră și curată ce mă leagă de dumneata nu mi-a îngăduit să continui o poveste ce putea să ajungă într-o zi prilej de suferință pentru dumneata și de ocară pentru mine. Nu sînt cavaler, n-am titluri de noblețe și numai din fantezie m-am prezentat așa celor două surori, ca să nu fiu cunoscut. Am socotit că nu e bine să mă aventurez orbește fără să încerc mai întîi dacă-ți pot cuceri simpatia, iar acum, văzînd că răspunzi înclinațiilor mele cinstite și nădăjduind totodată că mă iubești, m-am hotărît să-ți spun adevărul. Dar neavînd cu-

rajul să ţi-o spun cu propriul meu glas, am recurs la sonet. Nu sînt bogat, dar am oarecare avere şi practicînd în Napoli nobila artă de negustor, e adevărat că iscusinţa e principala mea avere.

ROSAURA

Sînt foarte surprinsă de această mărturisire. Ar trebui să te gonesc fiindcă m-ai mințit. Dar dragostea nu mă lasă. Dacă eşti un negustor înstărit, nu te consider o partidă de disprețuit. Dar restul sonetului mă face şi mai curioasă. Să-l termin de citit.

LELIO
(sie-şi)

Ce dracu ar putea să mai fie?

ROSAURA

Văzut-am eu lumina sub zarea cea lombardă...

Cum se face asta? Te ştiam doar napolitan.

LELIO

Napoli este o parte a Lombardiei.

ROSAURA

E pentru prima dată cînd aud că regatul Napoli ar fi cuprins în Lombardia.

LELIO

Iartă-mă, dar citeşte istoria şi vei afla că longobarzii au ocupat toată Italia şi apoi tot ce-au ocupat longobarzii se cheamă în poezie Lombardia. *(Sie-şi.)* În faţa unei femei pot trece şi drept istoric.

ROSAURA

O fi cum spui dumneata. Să continuăm:

Dar ani sînt de cînd marea mă leagănă pe unde
Și-n preajma-ți, neștiută, las inima să-mi ardă.

Eu nu te-am văzut decît ieri seară; cum poți spune că ani de zile sînt de cînd stai în preajma mea?

LELIO

Zice acolo „ani"?

ROSAURA

Întocmai.

LELIO

A, e o greșeală de condei. De fapt ar fi trebuit să spună „un an de cînd".

ROSAURA

Ultima strofă...

LELIO
(aparte)

Dacă scap și-acum, e-o adevărată minune.

ROSAURA

A ta apropiere, de foc îi e izvorul.

LELIO

Chiar așa. Numai dragostea dumitale mă ține legat de Veneția. Altfel aș fi fost la Londra sau în Portugalia, unde mă cheamă afacerile.

ROSAURA

Rosaura mea dragă, nu mai am ce-ți ascunde...

LELIO

Versul acesta nu are nevoie de explicație.

ROSAURA

În schimb o să aibă nevoie ultimul:

Căci însuși al meu nume își află vestitorul.

LELIO

Da, e vorba de ziua de azi și de explicația de azi: Nu mă cheamă „Hazdrubal de Castel d'Oro", ci Ruggiero Pandolfi.

ROSAURA

Sonetul nu poate fi înțeles fără explicație.

LELIO

Poeții vorbesc de obicei la figurat.

ROSAURA

Așadar, ți-ai prefăcut pînă și numele?

LELIO

Aseară aveam chef de năzdrăvănii.

ROSAURA

Și în dimineața asta ce chef ai?

LELIO

Să-ți spun adevărul cu toată sinceritatea.

ROSAURA

Pot crede, oare, că mă iubești fără prefăcătorie?

LELIO

Ard pentru dumneata și numai speranța că vei fi a mea mă liniștește.

ROSAURA

Nu mai vreau să fiu din nou păcălită. Vorbește-i tatălui meu, lămurește-te cu dînsul și dacă el consimte... eu n-am să mă opun... Cu toate că m-ai păcălit, totuși, nu-ți port pică.

LELIO

Dar unde l-aș putea găsi pe tatăl dumitale?

ROSAURA

Iată-l că vine.

SCENA XVII

Doctorul și ceilalți.

DOCTORUL

(de departe, Rosaurei)

Ăsta e?

ROSAURA

Da, da...

DOCTORUL

(Rosaurei, fără să fie auzit de Lelio)

Intră-n casă!

ROSAURA

Mai întîi trebuie să știi...

DOCTORUL

Intră-n casă-ți spun, nu mă scoate din sărite!

ROSAURA

Trebuie să mă supun. *(Pleacă.)*

LELIO

(aparte)

M-am ținut grozav. Mai tare ca Gil Blas!

DOCTORUL

(aparte)

Se vede cît de colo că-i un mare senior, deși mi se pare puțin cam bezmetic.

LELIO

(aparte)

Iată momentul să-l leg la gard pe bătrîn. *(Doctorului.)* Signor Doctor, sluga dumneavoastră.

DOCTORUL

Cu cea mai plecată reverență.

LELIO

Nu sînteți dumneavoastră tatăl seniorei Rosaura?

DOCTORUL

Intocmai.

LELIO

Mă bucur din toată inima și doresc cinstea de a vă putea fi de folos.

DOCTORUL

Mult prea amabil...

LELIO

Signore, eu sînt omul care ce am pe suflet, am şi pe limbă; îngăduiţi-mi, deci, să vă spun, fără înconjur, că sînt îndrăgostit de fiica dumneavoastră şi că o vreau de soţie.

DOCTORUL

Bravo, aşa-mi place şi mie: laconic; iar eu vă răspund că-mi faceţi o cinste pe care nu o merit şi v-o dau nespus de bucuros, dacă veţi binevoi să-mi arătaţi cuvenitele atestate ale stării dumneavoastră civile.

LELIO

Vă spun de îndată cine sînt, dacă îmi acordaţi mîna seniorei Rosaura.

DOCTORUL

Păi, nu sînteţi marchizul Hazdrubal?

LELIO

Staţi să vedeţi, scumpe prietene...

SCENA XVIII

Ottavio şi ceilalţi.

OTTAVIO
(lui Lelio)

Tocmai te căutam. Trebuie să-mi dai socoteală de tot ce-ai născocit pe seama reputaţiei celor două fiice

ale domnului Doctor. Dacă eşti om de onoare, scoate spada!

DOCTORUL

Cum? Vorbeşti astfel unui marchiz?

OTTAVIO

Marchiz? De unde şi pînă unde? Ăsta-i Lelio, băiatul lui signor Pantalone.

DOCTORUL

Ei*drace, ce mi-e dat să aud!

LELIO

Oricine aş fi, am eu destulă putere ca să-ţi înmoi îndrăzneala. *(Pune mîna pe spadă.)*

OTTAVIO

Vino, dacă ai curaj! *(Pune şi el mîna pe spadă.)*

DOCTORUL
(intrînd între ei)

Opreşte, opreşte, signor Ottavio! De ce să te baţi cu mincinosul ăsta? *(Lui Ottavio.)* Vino cu mine!

OTTAVIO

Lăsaţi-mă, vă rog.

DOCTORUL

Pentru nimic în lume! Dacă ţii la fata mea, vino cu mine!

OTTAVIO

Mă văd silit să vă ascult. *(Lui Lelio.)* Mai vorbim noi și altă dată.

LELIO

Oricînd sînt gata să-ți dau satisfacție.

DOCTORUL

Strașnic marchiz! Seniorul napolitan! Cavalerul plin de titluri! Escrocule, intrigantule, mincinosule! *(Pleacă cu Ottavio.)*

SCENA XIX

Lelio, apoi Arlecchino.

LELIO

Blestematul de Ottavio! S-a pus pe capul meu, dar jur pe ce am mai sfînt că are să mi-o plătească. Spada aceasta are să-l facă să regrete că m-a insultat.

ARLECCHINO

Sior stăpîne, dar ce faceți cu spada aceea?

LELIO

Am fost provocat la duel de Ottavio.

ARLECCHINO

Și v-ați bătut?

LELIO

Ne-am bătut trei sferturi de oră.

ARLECCHINO

Și cum a ieșit?

LELIO

Cu o singură lovitură l-am străpuns dintr-o parte în cealaltă.

ARLECCHINO

O fi și murit?

LELIO

Mai întrebi!

ARLECCHINO

Și unde e cadavrul?

LELIO

L-au dus de aici.

ARLECCHINO

Bravo, sior stăpîne: sînteți un om și jumătate; de cînd vă știți n-ați făcut o ispravă mai grozavă

SCENA XX

Ottavio și ceilalți.

OTTAVIO

Nu mi-ai dat satisfacție. Te aștept mîine pe insula Giudecca. Dacă ești un om de onoare, vino să te bați cu mine.

ARLECCHINO

(se miră văzîndu-l pe Ottavio)

LELIO

Așteaptă-mă; îți promit că voi veni.

OTTAVIO

Te dezvăț eu de minciuni.

ARLECCHINO
(rîzînd)

Stăpîne, mortul umblă.

LELIO

Mînia m-a orbit. Am ucis pe altul în locul lui.

ARLECCHINO

Îmi închipui că l-ați ucis cu spada unei flori de spirit. *(Strănută și pleacă.)*

SCENA XXI

LELIO
(singur)

Nu poate trece drept om spiritual cine n-are simțul născocirii. Totuși, sonetul acela m-a pus într-o mare încurcătură. Ce putea fi mai rău decît: *Eu nu sînt de neam mare, de viță veche, rară, / Și n-am, ca să mă laud, nici urmă de comori.* Și apoi: *Văzut-am eu lumina sub zarea cea lombardă!* Rivalul ăsta necunoscut m-a nimerit cum nu se putea mai bine. Dar spiritul meu, dibăcia, agerimea minții mele întrec orice întîmplare, oricît de neobișnuită. Cînd am să-mi fac testamentul, am să cer ca pe mormînt să mi se scrie aceste versuri:

Aici Lelio zace — cel însemnat de soartă,
Ce pe oricine vrind mereu să păcălească,
Pe valuri de minciună ei sufletul își poartă.
Și nimeni n-ar putea ca el minciuni să nască;
Chiar mort, aici în groapă, cu propriii ochi de-l vezi,
Tu, trecător, te-nșeli, cumva de mort îl crezi!

Sfîrșitul actului II

ACTUL III

SCENA I

O stradă.
Florindo iese din casă şi se întîlneşte cu Brighella.

BRIGHELLA

Sior Florindo, tocmai vă căutam.

FLORINDO

Mă căutai! Ce doreşti, dragă Brighella?

BRIGHELLA

Aţi vorbit? I-aţi mărturisit siorei Rosaura?

FLORINDO

Încă nu. După sonet, n-am mai văzut-o.

BRIGHELLA

Mă tem să nu fie prea tîrziu.

FLORINDO

Dumnezeule! Dar de ce?

BRIGHELLA

Fiindcă un oarecare escroc, mincinos și șarlatan, i-a pus gînd rău fetei.

FLORINDO

Spune-mi: cine-i ăsta? Poate marchizul de Castel d'Oro?

BRIGHELLA

Chiar el. M-am întîlnit cu servitorul lui, care mi-e concetățean și, cum e cam gură-spartă, mi-a spus totul. Aflați că s-a dat față de sfora Rosaura drept autorul sonetului și că i-a băgat în cap tot felul de bazaconii, una mai grozavă decît alta. Dumneavoastră cheltuiți, iar el profită. Dumneavoastră oftați, iar el își bate joc. Dumneavoastră tăceți, iar el vorbește. El are să aibă parte de ea, iar dumneavoastră o să rămîneți cu buzele umflate.

FLORINDO

O, Brighella, îmi spui niște lucruri îngrozitoare.

BRIGHELLA

Trebuie să vă hotărîți într-un fel: ori îi vorbiți de îndată, ori vă luați orice nădejde.

FLORINDO

I-aș vorbi bucuros, dar n-am curajul.

BRIGHELLA

Vorbiți cu tatăl ei.

FLORINDO

Mă sfiesc s-o fac în fața lui.

BRIGHELLA

Atunci, găsiți vreun prieten.

FLORINDO

Nu știu în cine să mă încred.

BRIGHELLA

I-aș vorbi eu, dar unui servitor în livrea nu i se cade să se amestece în astfel de treburi.

FLORINDO

Sfătuiește-mă : ce trebuie să fac ?

BRIGHELLA

Haidem înăuntru, și să căutăm calea cea mai ușoară și cea mai potrivită.

FLORINDO

Dacă o pierd pe Rosaura, sînt desperat.

BRIGHELLA

Ca să n-o pierdeți, trebuie să treceți imediat la fapte.

FLORINDO

Da, să nu mai pierdem vremea. Dragă Brighella, cît îți sînt de îndatorat ! Dacă mă însor cu Rosaura, n-am să uit niciodată că dragostei tale îi datorez cea mai mare fericire a vieții mele. *(Intră în casă.)*

BRIGHELLA
(singur)

Cine știe dacă pe urmă are să-și mai aducă aminte de mine? Dar nu importă: îi vreau binele și-o fac din toată inima. *(Intră.)*

SCENA II

PANTALONE
(cu o scrisoare în mînă)

Eu, eu în persoană, vreau să mă duc să pun scrisoarea asta la poștă pentru Napoli; nu vreau s-o uite servitorul; nu vreau să lipsesc de la datoria mea față de sior Policarpio. Dar mare zăpăcit, mare nenorocit mai e și feciorul meu! E însurat și se ține de dragoste, vrea s-o îmbrobodească pe fata Doctorului. Așa-mi trebuie, dacă l-am trimis la Napoli! Dac-ar fi crescut sub ochii mei, nu s-ar fi întîmplat una ca asta. Dar lasă, poate fi el oricît de mare și oricît de grozav, ba chiar și însurat, îi vin eu de hac. Doctorul are dreptate: trebuie să-l conving să-i dea oarecare satisfacție. Zăpăcitul! Marchiz de Castel d'Oro, serenade, mese și mai ales să sporovăiască despre cinstea unei case! Are să aibă de-a face cu mine! Vreau să mă grăbesc cu scrisoarea, și pe urmă mai stăm noi de vorbă.

SCENA III

Un poștaș și Pantalone.

POȘTAȘUL

Sior Pantalone, o scrisoare. Treizeci de bani.

PANTALONE

De unde?

POȘTAȘUL

A venit cu poșta de Roma.

PANTALONE

O fi de la Napoli. Ține treizeci de bani. E tare umflată.

POȘTAȘUL

O rugăminte. Nu știți cine-o fi un oarecare sior Lelio Bisognosi?

PANTALONE

Fiul meu!

POȘTAȘUL

De unde și pînă unde?

PANTALONE

S-a întors de la Napoli.

POȘTAȘUL

Am și pentru el o scrisoare.

PANTALONE

Dă-mi-o mie, sînt doar tatăl lui.

POȘTAȘUL

Poftiți. Șapte bani.

PANTALONE

Ține șapte bani.

POȘTAȘUL

Sluga dumneavoastră!

SCENA IV

PANTALONE
(singur)

Cine i-o fi scriind? Ce-o fi înăuntru? Scrisul ăsta nu-mi pare cunoscut. Și nici sigiliul. S-o deschid și să văd. Vechea mea slăbiciune: să ghicesc cine scrie, înainte de a deschide scrisoarea. *Prea stimatul meu domn.* Cine-o fi ăsta care-mi scrie? *Masaniello Capezzali. Napoli, 24 aprilie 1750.* Habar n-am cine-o fi, să vedem mai departe. *Am scris două scrisori pe adresa seniorului Lelio, fiul dumneavoastră, și neavînd nici un răspuns...* Fiul meu s-a oprit la Roma, și cele două scrisori or fi la poștă. *M-am hotărît să vă adresez prezenta scrisoare dumneavoastră, temîndu-mă sau că el n-a ajuns încă, sau că e bolnav. Signor Lelio, cu două zile înainte de-a pleca din Napoli, m-a rugat stăruitor pe mine, ca bun prieten, să-i procur un atestat că n-a fost niciodată căsătorit spre a se putea căsători în altă parte, oriunde...* Asta-i bună! Parcă era doar însurat! *Nimeni nu-l putea servi mai bine; pînă în ultimele ceasuri ale plecării am stat tot timpul alături de dînsul ca un adevărat prieten...* Ăsta trebuie să știe tot și despre căsătorie. *Așa că, împreună cu prietenul nostru comun Nicoluccio, am obținut atestatul precum că e liber, și pe care, ca să nu se piardă, vi-l trimit dumneavoastră,*

aici alăturat, autentic și legalizat. Cum asta? Ce-o mai fi și asta? Un atestat că e liber? Nu s-a însurat? Ori atestatul e fals, ori căsătoria e o născocire. Să vedem mai departe. *E o adevărată minune că signor Lelio se întoarce acasă liber, fără lanțurile căsătoriei, după infinite pericole în care s-a aflat din pricina inimii sale prea bune, dar și eu pot să mă laud ca bun prieten că l-am scos din mii de încurcături, așa că a plecat din Napoli liber și fără nici o căutușă, fapt care va fi plăcut pentru dumneavoastră, putîndu-i găsi acolo un rost cît mai bun și pe placul lui. Rămîn al dumneavoastră.* Ce aud? Lelio nu e însurat? Asta-i atestatul că e liber. *(Îl desface.)* Atestatul e autentic și-n bună regulă. Cu neputință să fie fals. Iar gentilomul ăsta care scrie ce interes ar fi avut să născocească un fals? Dar pentru ce a născocit Lelio bazaconia asta? Nu se poate, nu văd motivul. Să vedem, poate că din scrisoarea asta, adresată lui, să mai pot afla ceva. *(Vrea să deschidă scrisoarea.)*

SCENA V

Lelio și Pantalone.

LELIO

Dragă tată, tocmai pe dumneata te căutam.

PANTALONE

Dragă fiule, vii tocmai la timp. Spune-mi, cunoști la Napoli pe un oarecare sior Masaniello Capezzali?

LELIO

L-am cunoscut foarte bine. *(Aparte.)* Asta-mi cunoaște toate năzbîtiile; de nu i-o fi scris ceva tatii.

PANTALONE

E un om de treabă? Un om cinstit și sincer?

LELIO

Așa a fost, dar acum nu mai este.

PANTALONE

Nu? Dar de ce?

LELIO

Fiindcă, sărmanul de el, a murit.

PANTALONE

A murit? De cînd, de mult?

LELIO

Puțin înainte de-a pleca eu din Napoli.

PANTALONE

Păi, nu sînt trei luni de cînd ai plecat din Napoli?

LELIO

Întocmai.

PANTALONE

Ei, să-ți dau eu o mîngîiere; scumpul tău prieten Masaniello a înviat.

LELIO

Eh! Glumești!

PANTALONE

Uite, nu e ăsta scrisul lui?

LELIO

Da' de unde, nu e scrisul lui. (*Aparte.*) Şi totuşi e al lui, ce dracu scrie?

PANTALONE

Eşti sigur că nu e scrisul lui?

LELIO

Sînt absolut sigur... Ş-apoi dacă a murit...

PANTALONE
(aparte)

Ori atestatul ăsta e fals, ori fiul meu e regele mincinoşilor. Aici trebuie diplomaţie ca să descoperi adevărul.

LELIO
(aparte)

Aş fi curios să ştiu ce conţine scrisoarea aceea. (*Lui Pantalone.*) Tată dragă, lasă-mă să văd mai bine dacă nu cumva recunosc scrisul.

PANTALONE

Păi sior Masaniello n-a murit?

LELIO

A murit, nu mai încape îndoială.

PANTALONE

Atunci fie-i ţărîna uşoară. Să lăsăm astea la o parte, şi să ne întoarcem la altceva. Ce i-ai făcut Doctorului Balanzoni?

LELIO

Lui, nimic.

PANTALONE

Lui, nimic; dar fetei lui?

LELIO

Ea mi-a făcut mie ceva.

PANTALONE

Ea, ţie? Ce naiba ţi-o fi putut face?

LELIO

M-a fermecat, m-a orbit. Nu ştiu dacă nu cumva mi-a făcut şi vrăji.

PANTALONE

Ia spune-mi şi mie cum vine asta.

LELIO

Ieri pe înserate îmi vedeam de drum. Ea m-a zărit de la fereastră: trebuie să-ţi spun că s-o fi îndrăgostit de acel nu-ştiu-ce al meu care le face pe toate femeile să mă iubească, şi m-a salutat cu un suspin. Eu, care leşin cînd aud suspinînd o femeie, m-am oprit locului s-o privesc. Închipuieşte-ţi! Ochii mei s-au întîlnit cu ochii ei. Cred că în cei doi ochi ai ei sînt doi diavoli; m-a dat gata într-o clipă, şi nu mi-am mai putut reveni.

PANTALONE

Da, tu le dai gata pe toate cît ai bate din palme. Dar ia spune-mi: i-ai făcut vreo serenadă?

LELIO

Închipuieşte-ţi! Din întîmplare, tocmai trecea o serenadă. Eu m-am oprit să ascult, fata şi-a închipuit că eu am pus să i-o facă, iar eu am lăsat-o să creadă.

PANTALONE

Şi tot tu ai născocit povestea că după serenadă te-ai dus în casa ei?

LELIO

Nu e nici o născocire. Am fost în casa ei.

PANTALONE

Şi ai cinat cu ea?

LELIO

Ca să-ţi spun adevărul, da, signore, am cinat cu ea.

PANTALONE

Şi nu te-ai sfiit să ai asemenea îndrăzneală cu o fată?

LELIO

Ea m-a invitat, iar eu m-am dus.

PANTALONE

Şi găseşti că-i stă bine unui bărbat însurat să facă asemenea lucruri?

LELIO

Recunosc că am greşit; n-am să mai fac.

PANTALONE

Va să zică eşti însurat.

LELIO

Numai să nu-mi fi murit nevasta.

PANTALONE

Păi, de ce să moară?

LELIO

Să nu fi murit din naștere.

PANTALONE

E doar în șase luni.

LELIO

Poate a avortat.

PANTALONE

Ia spune-mi: tu știi cine este siora Rosaura cu care ai stat de vorbă și în casa căreia ai fost?

LELIO

E fiica doctorului Balanzoni.

PANTALONE

Foarte bine; e aceea pe care azi-dimineață ți-am propus-o de soție.

LELIO

Pe ea?

PANTALONE

Da, pe ea.

LELIO

Păi, mi-ai spus că tatăl ei e din Bolonia.

PANTALONE

Da, doctorul Balanzoni e bolonez.

LELIO

(aparte)

Oh, drace, ce-am făcut!

PANTALONE

Ei, ce zici? Dacă ai fi liber, ai lua-o cu dragă inimă?

LELIO

Da! Din toată inima. Dar, dragul meu tată, nu te lăsa; nu părăsi tratativele; îmbunează-l pe Doctor; s-o luăm cu binișorul pe față. Nu pot trăi fără dînsa.

PANTALONE

Dar dacă ești însurat...

LELIO

Poate că nevasta mea a murit.

PANTALONE

Asta-i speranță de om smintit. Bagă-ți mințile-n cap și caută-ți de ale tale. Lasă fetele în pace. Signora Rosaura se consideră liberă și, ca să-i dau o satisfacție Doctorului, te trimit înapoi la Napoli.

LELIO

Nu, pentru nimic în lume!

PANTALONE

Cum, nu vrei să te duci să-ţi vezi nevasta ?

LELIO

Văd că vrei să mă vezi mort.

PANTALONE

Pentru ce ?

LELIO

Mor, dacă mă lipseşti de signora Rosaura.

PANTALONE

Dar cîte neveste vrei tu să ai ? Şapte, ca la turci ?

LELIO

Una mi-ajunge.

PANTALONE

Bine, o ai doar pe siora Briseide.

LELIO

Oh !... Briseide...

PANTALONE

Ei, ce este ?

LELIO

Tată, iată-mă la picioarele dumitale ! *(Cade în genunchi.)*

PANTALONE

Haide, ce vrei să spui ?

LELIO

Îți cer de o mie de ori iertare.

PANTALONE

Ei, lasă, nu mă mai necăji.

LELIO

Briseide este o simplă născocire: nu sînt însurat.

PANTALONE

Bravo, sior, bravo! Frumos îți șade să-mbrobodești așa pe tatăl tău. Ridică-te, șarlatane, mincinosule; asta ai învățat tu la Napoli? De cum pui picioru în Veneția, înainte de a-ți vedea tatăl, te dai în vorbă cu persoane de care habar n-aveai, te dai drept napolitan, don Hazdrubal de Castel d'Oro, milionar, nepot de prinți și, puțin mai lipsea, fratele vreunui rege; pui la cale o mulțime de porcării, în dauna unor fete cinstite și de familie. Auzi, să ajungi tu să-l păcălești chiar pe bietul tău tată! Îmi dai a înțelege că te-ai însurat la Napoli; scoți ca din cutie pe siora Briseide, pe sior Policarpio, ceasornicul deșteptător, pistolul; și după toate astea îți mai permiți să-mi storci și lacrimi de emoție pentru o noră închipuită, pentru un nepot născocit; ba mă mai lași să-i scriu și socrului o scrisoare care ar fi rămas pentru vecie la poșta din Napoli. Cum naiba ești în stare să născocești asemenea lucruri? De unde dracu poți scorni atîtea blestemate bazaconii? Omul cinstit nu se cunoaște după naștere, ci după fapte. Creditul negutătorului stă în a spune totdeauna adevărul. Încrederea este cel mai mare capital al nostru. Dacă nu m-aș bucura de încredere, dacă n-aș avea reputație, aș fi veșnic sus-

pecat, un prost negustător, nevrednic de această piață, nedemn de familia mea, nedemn de a purta cinstitul nume de Bisognosi.

LELIO

Ah, tată, mă faci să roșesc. Dar tocmai iubirea mea pentru signora Rosaura, neștiind că mi-ai hărăzit-o de soție, m-a făcut să m-afund în atîtea și atîtea minciuni cu totul potrivnice cinstei mele atît de scrupuloase și deprinderilor mele atît de sincere.

PANTALONE

Dacă într-adevăr te-ai căi, n-aș mai zice nimic. Dar tare mi-e teamă să nu fii mincinos din fire și să n-o faci și mai de oaie în viitor.

LELIO

Nu, desigur nu. Detest minciunile și le urăsc de moarte. Voi iubi totdeauna adevărul. Îți jur că n-am să las să-mi mai scape din gură nici măcar o silabă cît de cît echivocă, darămite falsă. Fie-ți însă milă, nu mă părăsi! Obține-mi iertarea de la scumpa mea Rosaura, altfel să știi că mor! Uite, chiar mai adineauri, din cauza excesivei tulburări, nu puțin sînge am scuipat din piept.

PANTALONE
(aparte)

Săracul! mi-e tare milă de dînsul. Dac-aș mai putea avea încredere în tine, încă te-aș putea consola cu ceva ; dar, uite, mă tem...

LELIO

Să mă ia dracul, dacă mai spun măcar o singură minciună.

PANTALONE

Așadar, la Napoli nu te-ai însurat?

LELIO

Nu, desigur.

PANTALONE

N-ai nici o obligație față de nici o femeie?

LELIO

Față de femei nu mi-am luat niciodată vreo obligație.

PANTALONE

Nici la Napoli, și nici afară de Napoli?

LELIO

Nicăieri.

PANTALONE

Bagă bine de seamă!

LELIO

Nu mai spun nici o minciună, nici pentru tot aurul lumii!

PANTALONE

Ai atestatul că ești liber?

LELIO

Nu, dar l-aștept dintr-un moment în altul.

PANTALONE

Și dacă-ar fi sosit, ți-ar părea bine?

LELIO

O, de-ar voi cerul s-o pot urma cît mai degrabă pe scumpa mea Rosaura!

PANTALONE

Ia privește! Știi ce-i asta? *(Dă atestatul lui Lelio.)*

LELIO

Ce fericit sînt! Este atestatul meu că n-am fost căsătorit.

PANTALONE

Numai să nu fie fals.

LELIO

Cum fals? Nu vezi autentificarea?

PANTALONE

E fals, fiindcă-l trimite un mort.

LELIO

Un mort? Cum?

PANTALONE

Păi uite, îl trimite sior Masaniello Capezzali, acela despre care tu mi-ai spus că a murit acum trei luni.

LELIO

Lasă-mă să-l văd: acum recunosc scrisul. Nu e Masaniello bătrînul cel care scrie; e fiul lui, scumpul meu prieten. *(Pune certificatul în buzunar.)*

PANTALONE

Și pe fiu îl cheamă tot Masaniello ca și pe tatăl?

LELIO

Da, e o chestiune cu o moștenire, pe toți îi cheamă cu același nume.

PANTALONE

Să-ți fie atît de bun prieten și să nu-i recunoști scrisul?

LELIO

Am stat tot timpul împreună, așa că n-am avut prilejul să ne scriem.

PANTALONE

Dar cunoști scrisul tatălui său?

LELIO

Da, fiindcă bătrînul era bancher și mi-a făcut cîteva scrisori de credit.

PANTALONE

Dar dacă e în doliu, de ce acest sior Masaniello nu-și sigila scrisoarea cu ceară neagră?

LELIO

Doar știi foarte bine: azi nu se mai poartă doliu.

PANTALONE

Lelio, n-aș mai vrea să începi cu alte comedii.

LELIO

Să mor dacă mai spun măcar o singură minciună.

PANTALONE

Ia mai taci o dată, neisprăvitule! Care va să zică atestatul ăsta e bun?

LELIO

Perfect, mă pot însura și mîine.

PANTALONE

Dar cele două luni și mai bine cît ai stat la Roma?

LELIO

Ei, asta nu se spune nimănui. Trebuie să le dăm însă a înțelege c-am venit de-a dreptul de la Napoli la Veneția. Găsim noi doi martori care s-o afirme.

PANTALONE

Parcă ne înțelesesem că nu mai spui alte minciuni.

LELIO

Asta nu e minciună, ci doar un mod de-a înlesni lucrurile.

PANTALONE

Destul. Am să vorbesc cu Doctorul și pe urmă vedem noi. Uite o scrisoare pe care mi-a dat-o poștașul.

LELIO

E pentru mine?

PANTALONE

Pentru tine; i-am dat și șapte bani. Trebuie să fie de la Roma.

LELIO

Se poate. Dă-mi-o s-o citesc.

PANTALONE

Ba, cu îngăduința dumneavoastră, mai întîi o citesc eu. *(O desface încet, încet.)*

LELIO

Dar, te rog... scrisoarea e a mea!

PANTALONE

Iar eu sînt tatăl tău și pot s-o citesc.

LELIO
(aparte)

Cum vrei... *(Aparte.)* De n-ar mai ieși vreo nouă încurcătură.

PANTALONE
(citește)

Prea scumpul meu soț... (Privindu-l pe Lelio.) Pre scumpul meu soț?

LELIO

Scrisoarea asta nu e pentru mine.

PANTALONE

Uite adresa: *Illustrissimului signor Lelio Bisognosi — Veneția.*

LELIO

Vezi că nu e pentru mine?

PANTALONE

Nu? Pentru ce?

LELIO

Noi nu sîntem ilustrissimi.

PANTALONE

Eh, în ziua de azi titlurile nu fac prea multe parale, şi-apoi, dacă ar fi după tine, nu te-ai sfii să te dai drept alteţă. Să vedem cine scrie: *Prea credincioasa ta soţie, Cleonice Anselmi.*

LELIO

Ai auzit? Scrisoarea nu e pentru mine.

PANTALONE

Atunci pentru cine?

LELIO

Nu ştiu. Habar n-am cine-i această doamnă.

PANTALONE

Parcă era vorba să nu mai minţi, nu?

LELIO

Cerul să mă trăsnească.

PANTALONE

Ai şi jurat.

LELIO

Am spus: să mor.

PANTALONE

Şi cui vrei tu să fie adresată această scrisoare?

LELIO

O mai fi cineva cu același nume și cu același pronume.

PANTALONE

Eu trăiesc de o viață întreagă la Veneția și nu cunosc vreun alt Bisognosi pe aici.

LELIO

La Napoli și la Roma mai sînt.

PANTALONE

Dar scrisoarea este adresată la Veneția.

LELIO

Și nu poate fi la Veneția vreun Lelio Bisognosi din Napoli sau din Roma?

PANTALONE

S-ar putea. Să auzim scrisoarea.

LELIO

Iartă-mă, tată, dar știi și dumneata că nu se cade să citești scrisorile altora. Cînd deschizi o scrisoare din greșeală, o închizi la loc fără ca s-o citești.

PANTALONE

O scrisoare a fiului meu pot s-o citesc.

LELIO

Dar dacă nu-i pentru mine...

PANTALONE

Vom vedea.

LELIO

(aparte)

Fără îndoială, Cleonice îmi face reproşuri. Dar o să ştiu să mă apăr cu născocirile mele.

PANTALONE

(citeşte)

Plecarea ta din Roma m-a lăsat într-o groaznică melancolie, căci deşi mi-ai făgăduit să mă iei cu tine la Veneţia, ai plecat pe neaşteptate...

LELIO

Dacă-ţi spun că nu e pentru mine!

PANTALONE

Da, însă ea spune că ai plecat la Veneţia.

LELIO

Bine: dar şi oricare altul ar putea fi la Veneţia.

PANTALONE

(citeşte)

Adu-ţi aminte că mi-ai acordat încrederea ca soţie.

LELIO

Oh, dar e absolut limpede că nu e pentru mine.

PANTALONE

Atunci, n-ai nici o încurcătură cu nici una?

LELIO

Nu. Sigur că n-am.

PANTALONE

Şi nici nu mi-ai spus vreo minciună în plus?

LELIO

Nici una.

PANTALONE

Să mergem mai departe.

LELIO

(aparte)

Scrisoarea asta parc-ar vrea să ţină tovărăşie sonetului.

PANTALONE

(citeşte)

Dacă cumva ai de gînd să-ţi baţi joc de mine, află că oriunde te vei afla, voi şti să-mi fac dreptate.

LELIO

Vreo nenorocită abandonată.

PANTALONE

Acest Lelio Bisognosi trebuie să fie o mare secătură.

LELIO

Şi-mi păteazâ şi mie numele.

PANTALONE

Ţie, un om atît de sincer...

LELIO

Da, şi mă mîndresc cu asta!

PANTALONE

Să auzim sfîrșitul: *Dacă nu mă iei lîngă tine și nu hotărăști să ne căsătorim, am să pun pe cineva cu trecere să-i scrie lui signor Pantalone, tatăl dumitale...* Oho, Pantalone?

LELIO

Ia te uită! Să-l cheme la fel ca pe tata.

PANTALONE
(citește)

Știu că signor Pantalone este un onorabil negustător venețian. Din ce în ce mai bine! *Și cu toate că ai fost crescut la Napoli de fratele lui...* Bine, tot mai bine... *te iubește și n-o să-l lase inima să te vadă în pușcărie, atunci cînd am să fiu nevoită să reclam banii pe care i-ai luat în contul zestrei.* Ce-aș putea auzi mai rău?!

LELIO

Pariez că e vorba de o farsă a unui prieten...

PANTALONE

Farsa unui prieten? Dacă tu consideri asta farsă, atunci ascultă ce-ți spun eu cu toată seriozitatea. De aci încolo nu mai pui piciorul în casa mea, nu mai ai ce căuta aici. Am să-ți dau ce ți se cuvine. Du-te la Roma, și ține-ți cuvîntul dat!

LELIO

Cum, tată...

PANTALONE

Pleacă de aici, mincinos infam, mincinos nerușinat, secătură, neobrăzatule, spurcatule! *(Pleacă.)*

LELIO

(singur)

Să fiu tare. Nu-mi pierd eu capul pentru atîta lucru. Dar nici nu mai vreau să mint. Vreau să spun totdeauna adevărul. Dar dacă vreodată nu-mi merge tocmai fiindcă spun adevărul? Folosirea minciunii va fi totdeauna pentru mine o mare ispită. *(Pleacă.)*

SCENA VI

O cameră în casa Doctorului.
Doctorul și Rosaura.

DOCTORUL

Ia spune-mi, signora, de cînd nu l-ai mai văzut pe marchizul Hazdrubal de Castel d'Oro?

ROSAURA

Știu foarte bine că nu e marchiz.

DOCTORUL

Atunci știi cine este.

ROSAURA

Da, signore. Îl chiamă Ruggiero Pandolfi, negustător napolitan.

DOCTORUL

Ruggiero Pandolfi ?

ROSAURA

Așa mi-a spus.

DOCTORUL

Negustător napolitan ?

ROSAURA

Napolitan.

DOCTORUL

Proasto, smintito, fată fără cap ce ești ! Știi tu cine-i ăsta ?

ROSAURA

Cine ?

DOCTORUL

Lelio, băiatul lui Pantalone.

ROSAURA

Cel pe care mi l-ai propus de bărbat ?

DOCTORUL

Acela : ce mai podoabă !

ROSAURA

Atunci, dacă-i el, se pot aranja lucrurile mai ușor.

DOCTORUL

Ascultă, nenorocito, unde te putea duce lipsa ta de judecată, ușurința cu care ai plecat urechea la spu-

sele unui străin. Lelio Bisognosi, care sub un nume fals a căutat să te momească, e însurat la Napoli.

ROSAURA

Știi sigur? Mie nu-mi vine-a crede.

DOCTORUL

Da! Știu sigur. Mi-a spus-o chiar tatăl lui.

ROSAURA
(plînge)

Vai, nenorocita de mine! Ce trădător fără suflet!

DOCTORUL

Acum plîngi, ușuratico? Altă dată să ai mai multă judecată și mai multă precauție. Eu nu pot să am grijă de toate. Trebuie să-mi văd de profesiunea mea. Dar fiindcă ești atît de puțin înțeleaptă, am să te duc undeva unde n-ai să mai fii în primejdie să cazi pradă unor asemenea slăbiciuni.

ROSAURA

Ai dreptate. Pedepsește-mă, o merit. *(Sie-și.)* Ticălosule, escrocule, cerul să te pedepsească! *(Pleacă.)*

SCENA VII

Doctorul, apoi Ottavio.

DOCTORUL

Pe de o parte o compătimesc și-mi pare rău, dar pentru reputația ei, vreau s-o știu în siguranță.

OTTAVIO

Signor Doctor, fata din casă mi-a dat a înțelege că signora Beatrice ar fi dispusă să-mi vorbească. Eu sînt un om de onoare, și nu înțeleg să discut cu fata fără știrea părintelui.

DOCTORUL

Bravo, ești un om cumsecade. Totdeauna te-am stimat și acum apreciez cu atît mai mult cumințenia dumitale. Dacă ești dispus, pînă deseară încheiem contractul cu fiica mea. *(Aparte.)* Abia aștept să scap de-o piatră din casă.

OTTAVIO

Eu sînt gata.

DOCTORUL

Atunci s-o chemăm pe Beatrice, și să auzim ce spune și dînsa.

SCENA VIII

Colombina și ceilalți.

COLOMBINA

Stăpîne, signor Lelio Bisognosi, fost cîndva marchiz, ar dori să vă spună două cuvinte.

OTTAVIO

Asta are să mi-o plătească.

DOCTORUL

Fii sigur că-şi va primi singur pedeapsa. S-auzim acum ce mai e în stare să spună. Să vină înăuntru.

COLOMBINA

Oh, ce mincinos! Şi să se mai spună că noi femeile... *(Pleacă.)*

OTTAVIO

Sînt sigur că iar a pus ceva la cale.

DOCTORUL

Păi dacă e însurat, nu mai are ce manevra cu Rosaura.

SCENA IX

Lelio, Ottavio şi Doctorul.

LELIO

Domnule Doctor, vin plin de ruşine şi încurcat ca să vă cer iertare.

OTTAVIO
(lui Lelio)

Vorbim noi mîine, între patru ochi.

LELIO
(lui Ottavio)

Dumneata vrei să te baţi cu mine în duel şi vrei să-ţi fiu adversar, iar eu am venit aici să implor sprijinul dumitale prietenesc.

OTTAVIO

Față de cine?

LELIO

Față de prea iubitul nostru Doctor.

DOCTORUL

Ce vrei de la mine?

LELIO

Pe fiica dumneavoastră de soție.

DOCTORUL

Cum? Pe fiica mea de soție? Nu ești însurat?

LELIO

Eu însurat? Nu-i adevărat. Aș fi fost un obraznic, un infam dacă v-aș fi adresat o asemenea cerere, după ce aș fi promis solemn altei femei.

DOCTORUL

Iar vrei să mă duci de nas?

OTTAVIO

Minciunile dumitale nu mai au nici o trecere.

LELIO

Dar cine v-a spus că eu sînt însurat?

DOCTORUL

Tatăl dumitale a spus-o; mi-a spus că ești însurat cu signora Briseide, fiica lui don Policarpio.

LELIO

Ah! signor Doctor, îmi pare rău că trebuie să-l dezmint pe tata, dar grija pentru reputația mea și dragostea față de signora Rosaura mă silesc s-o fac. Nu, tata nu spune adevărul!

DOCTORUL

Taci: nu ți-e rușine să spui așa ceva? Tatăl dumitale este un gentilom, nu e capabil să mintă.

OTTAVIO
(lui Lelio)

Cînd ai să termini cu minciunile?

LELIO
(arată lui Ottavio atestatul de la Napoli)

Convinge-te dacă eu spun minciuni. Iată care sînt falsurile mele. Iată atestatul că nu sînt căsătorit, primit de la Napoli. Dumneata, signor Ottavio, care ești originar de acolo, cercetează dacă este în regulă și autentic.

OTTAVIO

Intr-adevăr, cunosc și scrisul și sigiliile.

DOCTORUL

I-auzi colo! Cum, nu ești însurat?

LELIO

Vedeți bine că nu.

DOCTORUL

Atunci de ce signor Pantalone ne-a dat a înțelege că ești?

LELIO

Vă spun eu de ce.

DOCTORUL

Numai să nu începi iar cu poveștile.

LELIO

Tata a regretat că și-a dat cuvîntul să mă-nsor cu seniora Rosaura.

DOCTORUL

Și de ce?

LELIO

Fiindcă azi-dimineață, în piață, un pețitor, aflînd că m-am întors, i-a oferit o zestre de cincizeci de mii de ducați.

DOCTORUL

Ar putea signor Pantalone să-mi facă o asemenea ofensă?

LELIO

Interesul te orbește ușor.

OTTAVIO

(aparte)

Sînt uluit. Tot nu știu ce să cred.

DOCTORUL

Prin urmare, dumneata ești îndrăgostit de fata mea?

LELIO

Da, signore, chiar așa.

DOCTORUL

Cum de te-ai îndrăgostit atît de repede?

LELIO

Repede? În două luni, o dragoste din față ajunge uriașă.

DOCTORUL

Cum două luni, cînd ai sosit de-abia aseară?

LELIO

Signor Doctor, acum am să vă dezvălui tot adevărul.

OTTAVIO
(sie-și)

Altă șmecherie.

LELIO

Știți dumneavoastră de cînd am plecat eu din Napoli?

DOCTORUL

Tatăl dumitale mi-a spus că sînt vreo trei luni.

LELIO

Ei bine, și unde am fost în acest răstimp?

DOCTORUL

Mi-a spus că ai fost la Roma.

LELIO

Iată că nu-i adevărat. M-am oprit la Roma trei-patru zile, și apoi am venit direct la Veneția.

DOCTORUL

Și signor Pantalone n-a știut-o?

LELIO

N-a știut-o, deoarece cînd am sosit, el era, după obiceiul lui, la țară, la Mira.

DOCTORUL

Dar de ce nu te-ai dus să-l vezi? De ce nu te-ai dus la țară după el?

LELIO

Pentru că, o dată ce am văzut chipul signorei Rosaura, n-am mai putut să mă despart de ea.

OTTAVIO

Signor Lelio, le faci din ce în ce mai gogonate. Sînt două luni de cînd eu locuiesc la hanul „Vultur", și abia ieri ai venit dumneata acolo.

LELIO

Pînă acum am stat la „Scutul Franței", și ca să pot fi mai în apropierea signorei Rosaura, am venit la „Vultur" ieri seara.

DOCTORUL

Păi, dacă te-ai îndrăgostit de fata mea, de ce ai născocit povestea cu serenada și cu cina în casă?

LELIO

Cu serenada e adevărat, eu am pus s-o cînte.

DOCTORUL

Și cu cina ?

LELIO

Am spus că am făcut ceea ce aș fi dorit să fac.

OTTAVIO

Și dimineața, că le-ai condus pe cele două surori la bîlci ?

LELIO

Ei asta ! Am glumit, îmi pare foarte rău, n-am să mai spun așa ceva. Să ajungem la o concluzie : domnule Doctor, eu sînt fiul lui Pantalone Bisognosi, asta o credeți ?

DOCTORUL

S-ar putea ca nici asta să nu fie adevărat.

LELIO

Și sînt liber, și iată atestatul libertății mele !

DOCTORUL

Numai să fie adevărat.

LELIO

Signor Ottavio îl recunoaște.

OTTAVIO

Da ; mi se pare adevărat.

LELIO

Căsătoria mea cu signora Rosaura a fost pusă la cale de dumneavoastră împreună cu tata.

DOCTORUL

Regret că signor Pantalone, atras de cei cincizeci de mii de ducați, nu-și mai ține cuvîntul dat.

LELIO

Vă spun eu. Cei cincizeci de mii de ducați s-au dus pe copcă, iar tata regretă c-a născocit basmul căsătoriei mele.

DOCTORUL

De ce nu vine dînsul să-mi vorbească ?

LELIO

Nu îndrăznește s-o facă. M-a trimis pe mine în locul lui.

DOCTORUL

Eh, miroase a păcăleală.

LELIO

Vă jur pe tot ce am mai sfînt !

DOCTORUL

Bine, fie ce-o fi, ți-o dau. Pentru că dacă signor Pantalone e mulțumit, mă bucur și eu ; iar dacă nu va fi mulțumit, o să-mi dea satisfacție pentru afrontul pe care a vrut să mi-l facă. Signor Ottavio, dumneata ce spui ?

OTTAVIO

V-ați gîndit bine. La urma urmelor, cînd va fi măritată n-o să se mai poată spune nimic.

DOCTORUL

Dă-mi mie atestatul că n-ai mai fost căsătorit.

LELIO

Poftim.

DOCTORUL

Dar în aste trei luni te-ai încurcat, poate, cu altcineva...

LELIO

Tot timpul am stat în Veneția.

DOCTORUL

Pot oare să te cred?

LELIO

N-aș mai spune o minciună nici chiar de-ar fi s-ajung rege.

DOCTORUL

Mă duc s-o chem pe fiica mea; dacă și ea e mulțumită, încheiem contractul. *(Pleacă.)*

SCENA X

Lelio, Ottavio, apoi Doctorul și Rosaura.

LELIO
(aparte)

Lovitura mi-a reușit. Dacă mă însor, cad în baltă toate pretențiile celei de la Roma.

OTTAVIO

Signor Lelio, văd că-ți merge bine cu minciunile dumitale.

LELIO

Prietene, mîine nu pot veni să mă bat cu dumneata.

OTTAVIO

De ce?

LELIO

Fiindcă sper că am un alt duel.

DOCTORUL
(Rosaurei)

Iată-l aici pe signor Lelio. Se oferă să-ți fie soț: ce ai de spus? Ești mulțumită?

ROSAURA

Dar nu mi-ați spus că e însurat?

DOCTORUL

Credeam că are soție, dar el e încă liber.

ROSAURA

Mi se părea cu neputință să fi fost în stare de-o asemenea falsitate.

LELIO

Nu, draga mea, te iubesc prea mult ca să fiu în stare să mint în fața dumitale.

ROSAURA

Și totuși... mi-ai spus minciuni.

DOCTORUL

Haide acum să isprăvim. Îl vrei de bărbat?

ROSAURA

Dacă mi-l dai, eu îl iau.

SCENA XI

Pantalone și ceilalți

PANTALONE

Sior Doctor, plecăciune! Da' ce face aici fiul meu?

DOCTORUL

Vrei să știi ce face fiul dumitale? Dă satisfacție casei mele pentru afrontul adus de dumneata.

PANTALONE

Eu ce ți-am făcut?

DOCTORUL

Mi-ai dat a înțelege că era însurat, ca să-l dezlegi de învoiala de a-l însura cu fata mea.

PANTALONE

Am spus că e însurat pentru că el m-a făcut să înțeleg așa.

LELIO

O, acum totul s-a sfîrșit. Dragă tată, îți prezint mireasa pe care chiar dumneata mi-ai ales-o. Toți

sînt mulțumiți, așa că nu mai spune nici dumneata nimic.

PANTALONE

Cum să tac? Nenorocitule! Cum să tac?... Sior Doctore, citește scrisoarea asta și ai să vezi și dumneata dacă mai poate avea loc căsătoria. *(Îi dă doctorului scrisoarea de la Cleonice.)*

LELIO

Scrisoarea aceea nu-i pentru mine.

DOCTORUL

Bravo, signor Lelio! De peste două luni te afli în Veneția? Nu ești încurcat cu nici o femeie? Ești liber? Cu desăvîrșire liber? Rosaura, pleacă de lîngă acest nerușinat mincinos! A stat trei luni la Roma, unde s-a logodit cu Cleonice Anselmi. Prin urmare nu se poate însura cu alta. Escrocule, mincinosule, palavragiule, neobrăzatule!

LELIO

Dacă tata vrea să mă facă de rușine, atunci sînt nevoit să spun că-i doar o femeie pe care am întîlnit-o întîmplător la un han din Roma, numai în cele trei zile cît am stat acolo. Într-o seară, amețit de vin, m-a atras într-o cursă și m-a făcut să-i făgăduiesc c-o iau de nevastă, fără să-mi dau seama ce fac. O pot dovedi cu martori, că nu știam ce fac, atunci cînd mi-am dat cuvîntul și am iscălit.

DOCTORUL

Ca să lămurim toate acestea, ne trebuie timp; deocamdată însă te rog să pleci din casa asta.

LELIO

Vreți să mor? Cum aș putea trăi departe de scumpa mea Rosaura?

DOCTORUL

Cu cît te cunosc mai bine, cu atît îmi dau seama că doar te prefaci cînd spui că mori după fata mea, că de fapt prea puțin îți pasă.

LELIO

Prea puțin îmi pasă? Să vă spună ea singură cît de mult țin la dragostea, la grația ei. Mărturisește, signora Rosaura, cît m-am silit să-ți fiu pe plac în aceste cîteva ceasuri. Povestește despre minunata serenadă pe care ți-am făcut-o aseară și sinceritatea cu care m-am dezvăluit într-un sonet.

SCENA XII

Florindo, Brighella și ceilalți.

FLORINDO

Signor Doctore, signora Rosaura, cu îngăduința dumneavoastră permiteți-mi să vă dezvălui o taină păstrată cu atîta grijă pînă acum. Un escroc încearcă să surpe meritul atențiilor mele; sînt silit să ridic masca și să arăt adevărul. Aflați, domnii mei, că eu am pus să se facă serenada și că autorul sonetului sînt tot eu.

LELIO

Minți. Nu-i adevărat!

FLORINDO

(dă două hîrtii Rosaurei)

Aceasta e cançoneta pe care am compus-o și aceasta e ciorna sonetului. Signora Rosaura, vă implor să cercetați.

BRIGHELLA

Sior Doctore, dacă-mi permiteți, voi spune, pentru adevăr, că din ordinul lui sior Florindo s-a cîntat; și eram de față cînd cu mîinile lui a aruncat pe terasă acel sonet.

DOCTORUL

Ce spune signor Lelio?

LELIO

Ha, ha, ha, am să plesnesc de rîs. Nu-i puteam pregăti signorei Rosaura o comedie mai plăcută ca asta! Un tînăr prostănac și lipsit de spirit pune să se cînte o serenadă și nu spune că el a făcut-o. Compune un sonet, și-l aruncă pe terasă, se ascunde și tace; sînt lucruri care te fac să mori de rîs. Dar eu am făcut scena și mai ridicolă prin florile mele de spirit, obligînd pe neghiob să iasă la lumină. Ei, signor incognito, ce pretenții ai? Ai venit prea tîrziu. Signora Rosaura e a mea, mă iubește! Tatăl său mi-o dă și de față cu dumneata îi dau mîna mea de logodnic.

PANTALONE

Oh, ce mutră! Ce limbă!

DOCTORUL

Mai încetișor, signore, cu florile dumitale de spirit. Dumneata, signor Florindo, ești îndrăgostit de Rosaura, fiica mea?

FLORINDO

Signore, n-am îndrăznit să-mi manifest dragostea.

DOCTORUL

Ei, ce zici, Rosaura, te-ai mărita cu signor Florindo?

ROSAURA

De-ar voi cerul să-l pot urma! Lelio este un mincinos, nu l-aș lua pentru tot aurul din lume.

PANTALONE
(aparte)

Iar eu trebuie să sufăr. Îmi vine să-l jupoi de viu, cu mîinile mele.

LELIO

Cum, signora Rosaura? Mi-ai dat cuvîntul că ai să fii a mea.

DOCTORUL

Du-te și te-nsoară cu cea de la Roma.

LELIO

Cu o femeie de asemenea condiție nu pot fi obligat să mă însor!

SCENA XIII

Arlecchino și ceilalți.

ARLECCHINO
(lui Lelio)

Stăpine, ia-o din loc!

LELIO

Dar ce e?

PANTALONE
(lui Arlecchino)

Spune-mi și mie, ce s-a întîmplat?

ARLECCHINO
(lui Lelio)

Nu mai e vreme de minciuni. Cea de la Roma a sosit la Veneția.

DOCTORUL

Cine a venit de la Roma?

ARLECCHINO

Siora Cleonice Anselmi.

DOCTORUL

E o prostituată?

ARLECCHINO

Da' de unde! E fata unuia din primii negustori din Roma.

LELIO

Nu-i adevărat; ăsta minte. N-o fi ea; sînt un gentilom. Eu nu spun minciuni.

OTTAVIO

Dumneata gentilom? Ți-ai terfelit onoarea și cuvîntul dat prin jurăminte false, prin mărturii mincinoase.

DOCTORUL

Pleacă din casa mea!

PANTALONE
(Doctorului)

Așa, îmi gonești fiul?

DOCTORUL

Un fiu care necinstește onoarea părintelui său!

PANTALONE

Din păcate, ai dreptate. Fiul meu este un ticălos, un trădător, care prin atîtea minciuni cîte a spus mă face și pe mine să par un caraghios. Fiu nevrednic, fiu nenorocit. Pleacă, să nu te mai văd în ochi! Du-te din fața ochilor mei, tot atît de departe cît te gonesc din inima mea! *(Pleacă.)*

LELIO

Ticăloase minciuni, vă urăsc, vă blestem! Limbă mincinoasă, dacă mai spui vreuna, te tai!

ROSAURA
(cheamă)

Colombina!

SCENA ULTIMA

Colombina și ceilalți.

COLOMBINA

Signora.

ROSAURA

(îi spune ceva la ureche)

COLOMBINA

Indată.

DOCTORUL

Rușine să-ți fie că ești atît de mincinos!

LELIO

Dacă mă mai auziți spunînd o singură minciună, să nu mă considerați altfel decît un netrebnic.

OTTAVIO

Lasă-te de acest năravdacă vrei să fii în rîndurile oamenilor cinstiți.

LELIO

Dacă mai spun o minciună, să vă purtați cu mine ca și cum aș fi cel mai nevrednic om.

COLOMBINA

(aducînd cutia cu dantele)

Iat-o! *(O dă Rosaurei.)*

ROSAURA

(îi dă cutia lui Lelio)

Ține, escrocule, dantela pe care mi-ai dăruit-o. Nu-mi trebuie nimic de la dumneata.

FLORINDO

Cum? Dantela asta eu i-am trimis-o.

BRIGHELLA

Da, sior, eu am plătit-o cu zece ţechini la prăvălia „Pisica" şi am trimis-o signorei Rosaura prin băiatul de la prăvălie, fără să spun cine i-o trimite.

ROSAURA
(o ia)

Acum înţeleg; Florindo mi-a dăruit-o, iar escrocul s-a lăudat cu ea.

LELIO

Tăcerea lui signor Florindo m-a îndemnat să profit de ocazie ca să fac curte acestor două frumoase fete. Şi ca să-mi meargă isprava am început să spun cîte-o minciună, dar minciunile sînt prin natura lor atît de fecunde, încît din una ies o sută. Acum sînt nevoit să mă însor cu cea din Roma. Signor Doctore, signora Rosaura, vă cer umilit iertare şi vă promit că n-am să mai mint niciodată.

ARLECCHINO

Cîntecul ăsta îl ştiu pe de rost. Minciuni nici una, doar aşa, cîteodată, cîte o floare de spirit...

DOCTORUL

Acum să mergem. Rosaura se va mărita cu signor Florindo, iar signor Ottavio o va lua pe Beatrice.

Vom fi patru ființe fericite, bucurîndu-ne de rodul dragostei noastre sincere. Vom iubi totdeauna minunatul adevăr, învățînd de la mincinosul nostru că minciuna îl face pe om ridicul, fără încredere, urît de toată lumea; și, ca să nu fim mincinoși, e bine să vorbim puțin, să prețuim adevărul și să ne gîndim la urmări.

Sfîrșitul comediei.